

**STRATEGIA
ROZWOJU
GMINY
POTOK WIELKI
NA LATA
2008-2015**

Spis treści

1. Wstęp.....	4
2. Metodologia.....	5
2.1. Podstawowe założenia	5
2.1.1. Przyjęty horyzont czasowy	5
2.1.2. Przyjęty zakres zagadnień.....	5
2.1.3. Podstawowe procedury.....	6
2.2. Etapy metodologiczne	6
2.3. Zakres poszczególnych etapów metodologicznych	6
3. Diagnoza stanu wyjściowego.....	8
3.1. Przestrzeń i środowisko	8
3.1.1. Umiejscowienie gminy i rys historyczny.....	8
3.1.2. Miejscowości gminy Potok Wielki.....	11
3.1.3. Charakterystyka sieci osadniczej.....	16
3.1.4. Opis zasobów naturalnych.....	18
3.1.5. Opis zasobów kulturowych	21
3.2. Sfera społeczna	23
3.2.1. Demografia.....	23
3.2.2. Poziom wykształcenia.....	27
3.2.3. Rynek pracy	29
3.2.4. Uczestnictwo w kulturze.....	33
3.2.5. Bezpieczeństwo.....	35
3.2.6. Opieka społeczna.....	37
3.3. Sfera gospodarcza.....	39
3.3.1. Główni pracodawcy.....	39
3.3.2. Struktura podstawowych branż gospodarki	40
3.3.2.1. Rolnictwo	40
3.3.2.2. Turystyka	44
3.3.3. Ilość podmiotów gospodarczych	45
3.4. Infrastruktura techniczna	46
3.4.1. Infrastruktura komunikacyjna	46
3.4.2. Infrastruktura ochrony środowiska	47

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

3.4.2.1. Infrastruktura wodno – kanalizacyjna	48
3.4.2.2. Gospodarka odpadami	49
3.4.3. Infrastruktura gazowa	50
3.4.4. Infrastruktura energetyczna	51
3.4.5. Infrastruktura telekomunikacyjna i informatyczna	51
3.4.6. Infrastruktura mieszkaniowa.....	52
3.5. Infrastruktura społeczna	53
3.5.1. Infrastruktura edukacyjna, sportowa i kultury	53
3.5.2. Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej	54
3.5.3. Infrastruktura turystyki.....	56
3.6. Zarządzanie.....	56
3.6.1. Możliwości budżetowe gminy	56
3.6.2 Promocja gminy Potok Wielki.....	59
3.6.3. Kapitał społeczny.....	59
3.6.3.1. Organizacje pozarządowe	59
3.6.3.2. Aktywność wyborcza	60
4. Konsultacje społeczne i badania ankietowe.....	61
4.1. Konsultacje społeczne.....	61
4.2. Badania ankietowe	62
5. Analiza SWOT.....	68
6. Wizja i misja gminy Potok wielki	73
7. Cele strategiczne, operacyjne i działania strategiczne	77
8. Zgodność strategii z innymi dokumentami	79
9. System wdrażania i monitorowania	81
10. Źródła finansowania strategii.....	86
11. Wieloletni Plan Inwestycyjny.....	94

1. Wstęp

Strategia Rozwoju Gminy oznacza koncepcję jej funkcjonowania w dłuższym okresie czasu, tj. w perspektywie 8-15 lat. Zawierać ona powinna główne osie rozwojowe, środki prowadzące do ich realizacji, a także sposoby i reguły zachowania podmiotów zaangażowanych w jej realizację. Strategia powinna koncentrować się na podstawowych problemach gminy, warunkujących jej rozwój społeczny i gospodarczy.

Zadaniem Strategii Rozwoju Gminy jest stworzenie podstaw do:

- sprawnego, skutecznego i efektywnego zarządzania gmina przez jej władze, tak w dłuższym jak i w krótszym horyzoncie czasowym, w tym koordynowania i zapewnienia zgodności bieżących działań z perspektywicznymi,
- przygotowania władz samorządowych do działań w sytuacji niepewności i ryzyka, wynikających ze zmniejszenia się uwarunkowań rozwojowych,
- stwarzania warunków do przełamywania barier rozwojowych, a także eliminowania różnorodnych konfliktów, pojawiających się w toku rozwoju gminy,
- pozyskiwania przez władze gminne środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na realizację przewidzianych w strategii przedsięwzięć inwestycyjnych, promocji gminy i stymulowania rozwoju, zarówno lokalnej społeczności jak i gospodarki.

Opracowanie Strategii Rozwoju Gminy obejmowało następujące przedsięwzięcia:

1. analizę obowiązujących w gminie dokumentów o charakterze strategicznym, w tym Planu Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2004-2006, Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Potok Wielki z 2006 r., Program Ochrony Środowiska dla Gminy Potok Wielki, Strategii Rozwoju Powiatu Janowskiego, programu ochrony Środowiska dla Powiatu Janowskiego, Planu Gospodarki Odpadami dla Powiatu Janowskiego, Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Janowskim. Informacje statystyczne o gminie pochodzą głównie z danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Regionalnych, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie, Powiatowego Urzędu Pracy w Janowie Lubelskim, Zarządu Dróg

- Powiatowych w Janowie Lubelskim, Komendy Powiatowej Policji, a także informacji przekazywanych przez gminę i poszczególne instytucje,
2. opracowanie diagnozy dotychczasowego rozwoju i aktualnego stanu systemu społeczno – ekonomicznego gminy Potok Wielki pod względem społecznym, ekonomicznym i ekologicznym na tle uwarunkowań zewnętrznych,
  3. przeprowadzenie analizy strategicznej typu SWOT dla głównych obszarów strategicznych,
  4. identyfikację głównych problemów rozwojowych,
  5. określenie hierarchii celów rozwojowych, obejmującej wizję, misję i cele strategiczne,
  6. określenie celów operacyjnych i działań strategicznych służących do realizacji celów,
  7. przygotowanie ostatecznej wersji strategii oraz zatwierdzenie jej przez Radę Gminy.

2. Metodologia

2.1. Podstawowe założenia

2.1.1. Przyjęty horyzont czasowy

Przyjmuje się jako horyzont czasowy Strategii Rozwoju Gminy Potok Wielki lata 2008-2015; okres ten wpisuje się w przedział czasowy, na który została opracowana Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego.

2.1.2. Przyjęty zakres zagadnień

Wyodrębniono następujące dziedziny-sfery o znaczeniu strategicznym:

1. Przestrzeń i środowisko
2. Sfera społeczna
3. Sfera gospodarcza

4. Infrastruktura techniczna
5. Infrastruktura społeczna
6. Zarządzanie.

2.1.3. Podstawowe procedury

1. Przeprowadzenie analizy strategicznej.
2. Opracowanie dokumentu strategii.
3. Przeprowadzenie konsultacji projektu strategii.
4. Wniesienie na obrady Rady Gminy.
5. Przyjęcie Strategii Rozwoju Gminy Potok Wielki uchwałą Rady Gminy.

2.2. Etapy metodologiczne

Przyjmuje się trzy podstawowe etapy metodologiczne:

1. Diagnoza sytuacji aktualnej
2. Analiza strategiczna
3. Analiza wykonawcza

2.3. Zakres poszczególnych etapów metodologicznych

I etap - Diagnoza sytuacji aktualnej

W diagnozie stanu aktualnego zawarto zbiór podstawowych informacji o gminie, które obrazują pozycję strategiczną. Informacje te są punktem wyjścia do identyfikacji głównych problemów stanowiących bariery rozwojowe i szans strategicznych.

Przyjęto horyzont czasowy analizy informacji wyjściowych na przestrzeni lat 2000-2006. Diagnoza stanu aktualnego umożliwi określenie trendów, jakie zachodzą w poszczególnych sferach. Oprócz podstawowych danych w ujęciu dynamicznym, czyli na przestrzeni kilku ostatnich lat, zgromadzono dane porównawcze w odniesieniu do

innych gmin w powiecie janowskim. Korzystano, zarówno z danych powiatowych jak i poszczególnych gmin.

II etap - Analiza strategiczna

W zakres analizy strategicznej wchodzi następujące zagadnienia:

- Analiza problemów i mocnych stron (SWOT)

- **S (Strengths) – mocne strony:** wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obszaru,
- **W (Weaknesses) – słabe strony:** wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obszaru,
- **O (Opportunities) – szanse:** wszystko to, co stwarza dla analizowanego obszaru szansę korzystnej zmiany,
- **T (Threats) – zagrożenia:** wszystko to, co stwarza dla analizowanego obszaru niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej

- Wyodrębnienie misji, wizji oraz celów strategicznych głównych,
- Wyodrębnienie celów strategicznych operacyjnych,
- Opracowanie propozycji działań do poszczególnych celów strategicznych operacyjnych.

III etap - Analiza wykonawcza

W zakres analizy wykonawczej wchodzi następujące zagadnienia:

- Określenie perspektywy czasowej założonych przedsięwzięć,
- Określenie wymaganych zasobów podstawowych (finansowych, rzeczowych, ludzkich),
- Określenie podmiotów odpowiedzialnych za koordynację działań,
- Określenie kluczowych inwestycji będących podstawą do opracowania Wieloletniego Programu Inwestycyjnego na lata 2008-2015.

3. Diagnoza stanu wyjściowego

3.1. Przestrzeń i środowisko

3.1.1. Umiejscowienie gminy i rys historyczny

Gmina Potok Wielki wchodzi w skład województwa lubelskiego; położona jest zachodniej części powiatu janowskiego na Wyżynie Lubelskiej i Kotlinie Sandomierskiej. Północna część to Wzniesienia Urzędowskie natomiast południowa część położona jest na Równinie Bilgorajskiej. Zachodnia granica gminy to w większości zewnętrzna granica powiatu janowskiego. Najdłuższa część to granica z powiatem stalowowolskim (gminy Pysznica i Zaklików), a pozostała część to granica z powiatem kraśnickim (gminy Szastarka, Trzydnik Duży). Na wschodzie gmina graniczy z gminą Modliborzyce. Odległość od Janowa Lubelskiego wynosi 20 km, od Lublina 75 km.

Miejscowością gminną jest Potok Wielki. W gminie znajduje się 17 wsi (Potok Wielki, Kolonia Potok Wielki, Potoczek, Potok Stany, Potok Stany Kolonia, Stany Nowe, Potok Wielki cz. II, Popielarnia, Radwanówka, Stawki, Osówek, Osinki, Zarajec Potocki, Wola Potocka, Dąbrówka, Dąbrowica, Maliniec). Powierzchnia gminy wynosi 98 km². Ma charakter rolniczy. Grunty rolne stanowią 59% powierzchni gminy natomiast użytki leśne to 27% powierzchni. Gmina zajmuje 11,23% powierzchni powiatu janowskiego.

Potok Wielki należy bez wątplenia do najstarszych osad regionu. Pierwsza wzmianka o tej wsi znajduje się w wykazie tzw. świętopietrza z 1326 r., wymienia ją także Jan Długosz w "Librer Beneficjorum". Niestety, nie zachował się żaden dokument umożliwiający ustalenie dokładnej daty lokacji osady. Według "Słownika Geograficznego Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich", w XV wieku istniał w Potoku drewniany kościół, a wieś wchodziła w skład dóbr Gryfitów, władających znacznymi obszarami Ziemi Sandomierskiej. Miejscowa tradycja, wsparta zapisami w kronice parafialnej utrzymuje, że warownia znajdowała się w

samym Potoku, na wzniesieniu gdzie obecnie stoi kościół. Podobno fragmenty świątyni wsparte są na resztkach owego zamku. Właściciele Potoka mieli tu folwark i karczmę. Rejestr poborowy powiatu urzędowskiego wymienia nazwiska bogatszych kmieci, płacących dziesięcinę miejscowemu proboszczowi. Dość rozległa była parafia potocka. Należały do niej: Trzydnik, Rzeczyca, Łachów, Stojeszyn, Węglin, Blinów, a więc wsie znacznie od siebie odległe. Okolice Potoka pokryte były wówczas lasami, na ich obrzeżach powstawały niewielkie osady, których mieszkańcy trudnili się bartnictwem, hodowlą, rzemiosłem bazującym na surowcu drzewnym i rudzie darniowej. W XVII wieku nastąpił podział dóbr potockich. Łysaków, Potoczek, Stawki znalazły się w posiadaniu Karskich, Potok Stany należał kolejno do Potockich, Trzińskich i Sołtyków. Prawdopodobnie wieś ucierpiała podczas "potopu" szwedzkiego, nie tyle w wyniku prowadzonych działań wojennych, co wskutek gwałtów i rabunków żołnierzy szwedzkich. Pod Potokiem znajdował się wojskowy obóz szwedzki, po którym przetrwała w tradycji nazwa "wały szwedzkie". Zmieniali się właściciele Potoka, wieś szybko się rozwijała, zyskując coraz większe znaczenie gospodarcze w regionie. Część dochodów z tej wsi, jak również z Potoczka pobierana była na utrzymanie Akademii Zamojskiej. Właściciele nie zawsze wywiązywali się z tych powinności. W połowie XVII wieku, dziedzic Potoka - Witowski, popadł względem Akademii w długi i uczelnia ta, nie mogąc się doczekać ich spłaty, samowolnie przejęła dobra potockie. Kiedy Witowski zmarł, prawni opiekunowie osieroconych córek wnieśli sprawę o zwrot majątku do trybunału w Lublinie. W 1670 r. przyjechał do Potoka rektor Akademii Zamojskiej Bazylii Rudomicz, pragnąc doprowadzić do polubownego załatwienia sprawy. Wcześniej, w 1659 r. Rudomicz wizytował także Potoczek. Do ugody nie doszło i w 1671 r. Trybunał nakazał oddać majątek w Potoku spadkobiercom Witowskiego. Opiekunowie córek zapłacili natomiast zaległe i bieżące odsetki od kwoty długu oraz zobowiązali się spłacić sam dług. Wokół Potoka powstawały i rozwijały się kolejne wsie. W XVIII wieku Józef Sołtyk, kasztelan zawichojski, założył w puszczy osadę leśną Świdry. Jej mieszkańcy zatrudniani byli przy pilnowaniu lasu i obsłudze wielkich polowań, organizowanych często w tej okolicy na początku XIX w.. Dziedzic Potoczka, Wolski założył na karczowisku wieś Dąbrówkę, zaś jego syn - Dąbrowicę. Także w XIX stuleciu powstał Osówek. W okresie powstania styczniowego lasy w regionie Potoka stanowiły schronienie dla polskich oddziałów. W nich gromadzono broń, żywność, były też miejscem zbornym dla przybywających z Galicji ochotników. Stoczono tu

kilka potyczek z Rosjanami - ciężkie boje rozegrały się w pobliżu Zaklikowa. W latach 1869 - 1870 zdegradowano do rangi osad 47 miast w guberni lubelskiej, w tym aż cztery w powiecie janowskim. Oficjalnie, posunięcie to tłumaczono brakiem przemysłu w tych miejscowościach, ich rolniczym charakterem i słabością ekonomiczną. Społeczeństwo polskie, natomiast przyjęło tę decyzję jako zemstę za udział mieszkańców miast w powstaniu styczniowym. W latach 80 XIX wieku, Potok Wielki składał się z kilku wsi i oddzielnych folwarków, tworzyły one jedną, rozległą osadę liczącą ok. 5 tys. mieszkańców. Parcelacja części dóbr potockich spowodowała napływ osadników niemieckich i polskich z Galicji. Kolonia niemiecka była na tyle liczna, że posiadała własną szkołę. Po parcelacjach, dobra potockie podzielone zostały aż na dziesięć odrębnych części, figurujących w księgach hipotecznych pod literami od A do J. Oznaczało to powstanie 10 nowych wiosek i przysiółków. Podział utrwalił się, a jego skutki są widoczne do tej pory. Tylko niektóre miejscowości otrzymały nowe nazwy. Po powstaniu styczniowym władze carskie, dla "utrzymania porządku" i zastraszenia społeczeństwa polskiego utworzyły w Janowie garnizon wojskowy. W mieście stacjonowało 8 rot pułku archangielskiego, roztaczając "czułą opiekę" nad całym powiatem, m.in. nad lesistymi terenami gminy Potok Wielki. W oparciu o miejscowe złoża ilów krakowskich zakładano u schyłku XIX w. cegielnie, powstało też kilka tartaków, młynów, wytwórni gontów, smoły i węgla drzewnego. Załączkami przemysłu były: niewielka fabryka krochmalu oraz zakład produkujący wapno. W ślad za Przanowskim, także inni właściciele ziemscy oraz tworzący spółki chłopcy, zakładali stawy rybne, wykorzystując już istniejące zbiorniki wodne i budując nowe.

Lata międzywojenne nie zmieniły w zasadniczy sposób sytuacji ubożego, pozbawionego przemysłu regionu. Gmina Potok Wielki powoli zmienia swoje oblicze. W 1928 r., dzięki budowie linii telefonicznej z Kraśnika do Janowa Lubelskiego, uzyskała połączenie ze światem. Poprawił się stan dróg, zaczęto wznosić murowane domy, pojawiły się sklepy, znacznemu ożywieniu uległa działalność oświatowa i kulturalna, powstała biblioteka. Sielski obraz wsi zburzyła brutalnie wojna. Na przełomie 1942 i 1943 r. rozpoczęto tworzenie w gminie Potok Wielki struktur Narodowych Sił Zbrojnych, które weszły w skład Okręgu III obejmującego powiat kraśnicki. W maju 1943 r. Niemcy urządzili obławę na partyzantów w Potoku Stany. Aresztowano kilkanaście osób, m.in. pracowników Urzędu Gminy. Wojna i okupacja wyniszczyły materialnie gminę Potok Wielki, pochłonęły wiele ofiar. Następne lata to,

z jednej strony, odbudowa spalonych wsi, tworzenie zrębów nowego życia, z drugiej zaś, represje władz komunistycznych wobec byłych żołnierzy ruchu oporu. Dopiero w 1956 r., w wyniku politycznej "odwilży", do domów wrócili z więzień, odsiadujący wyroki za przeciwstawianie się "władzy ludowej" członkowie podziemia antykomunistycznego. Gmina powoli zmieniała swój wygląd. Powstała Gminna Spółdzielnia "Samopomoc Chłopska", ożywiła się działalność OSP, zaczęto wznosić nowe remizy, świetlice wiejskie, szkoły, budowano asfaltowe drogi, zakończono elektryfikację wszystkich wsi. Po niesławnym epizodzie z kolektywizacją rolnictwa, poprawiła się sytuacja materialna ludności wiejskiej. Zakłady przemysłowe Janowa przyjęły nadwyżki siły roboczej - zarobki z pracy w fabrykach - wykorzystywano do modernizacji gospodarstw, budowy wygodnych, nowoczesnych domów mieszkalnych. Po 1989 r., w wyniku przeobrażeń ustrojowych, pełnię władzy w gminach przejęły samorządy. Stało przed nimi niezwykle trudne zadanie: zaspokojenie potrzeb i aspiracji mieszkańców w sytuacji poważnego załamania gospodarczego, upadku większości dużych zakładów przemysłowych, rosnącego bezrobocia. Należało zmienić strategię rozwoju gminy, rezygnując ostatecznie z prób jej uprzemysłowienia. Jak się zdaje, mimo poważnych problemów, sprawdzają się koncepcje przestawienia gminy na rozwój rolnictwa, produkcji warzyw, hodowli ryb, wytwarzania zdrowej żywności, agroturystyki i turystyki.

3.1.2. Miejscowości gminy Potok Wielki

Dąbrowica

Wieś powstała w latach czterdziestych XIX w. w lasach należących do folwarku Dąbrówka. Zgodnie z aktem notarialnym sporządzonym 19 czerwca 1849 r. Henryk Wolski, dziedzic dóbr Potoczka nadał na osiedlenie dziesięciomorgowe działki gruntu 13 rodzinom chłopskim. Parcele te włościanie musieli najpierw wykarczować. Zobowiązano ich do zwykłych powinności pańszczyźnianych, przewidując pewne zwolnienia. Umowa notarialna formalizowała wcześniejszy stan, bowiem chłopci objęli działki kilka lat wcześniej. W 1865 r. właścicielem Dąbrowicy został Wysocki, który zaczął zabierać chłopom tereny, których oni nie zdążyli wykarczować. W 1916 r. powstała szkoła powszechna. Po II wojnie światowej powstała tutaj straż pożarna oraz wybudowano szkołę.

Dąbrówka

Pierwsze wzmianki o Dąbrówce pochodzą z 1821 r. Wieś założył dziedzic Potoczka Wolski. Początkowo wieś była niewielka, ale w wyniku parcelacji powłaszczeniowych przybyło do niej wielu osadników galicyjskich. W 1872 r. sprzedano 120 mórg częściowym nabywcom, a w 1879 r. ostatni właściciel folwarku Aleksy Wysocki, dokonał jego całkowitej parcelacji. W 1936 r. powstała parafia kościoła narodowego (polsko-katolickiego). Wybudowano kościół p.w. św. Cyryla i Metodego. W kwietniu 1944 r. wieś była świadkiem bratobójczych porachunków. Oddziały AL zebrały z okolicznych wsi 50 mężczyzn powiązanych z NSZ. Na miejscu zabito 3 osoby, dalszych 10 w Puziowych Dołach koło Rzeczycy Ziemiańskiej.

Kolonia Potok Wielki

Wieś położona po wschodniej stronie Potoka Wielkiego. Najstarsza część wsi była częścią Woli Potockiej. Wzmiankowania o niej zachowały się z 1445 r. Często zmieniała właścicieli. W 1864 r. we wsi mieszkało 13 chłopów. Przez lata wieś się rozwijała i w 1921 r. wieś liczyła 390 mieszkańców. Podczas walk frontowych w 1944 r. spaliło się wiele zabudowań. W Kolonii Potok Wielki znajduje się pomnik przyrody kilkuset letni dąb, w środku którego znajduje się kapliczka. Po przeciwnej stronie stoi stuletni krzyż o wielostopniowym, schodkowym cokole.

Maliniec

Wieś powstała w 1836 r. w miejscu wykarczowanego lasu należącego do dóbr Potoczek. W latach sześćdziesiątych XIX w. Maliniec przeszedł z rąk wolskich do Wybranowskich. W okresie międzywojennym powstała szkoła powszechna. Miejscowość położona jest w lesie wśród wielu stawów. Obecnie cieszy się coraz większą popularnością jako osada letniskowa.

Osinki

Wieś powstała w 1873 r. utworzona przez osadników galicyjskich na gruntach rozparcelowanego majątku Potok Stany Małe (Stanki), należącego do Pruszyńskich. Nazwa pochodzi od pobliskiego lasu w okolicach, którego w 1863 r. powstańcy styczniowi stoczyli potyczkę z oddziałami rosyjskimi. W 1914 r. Osinki strawił pożar

spowodowany walkami frontowymi. W okresie międzywojennym powstała tutaj szkoła powszechna, a po II wojnie światowej w 1973r. zbudowano wodociąg. W miejscowości tej zachowały się stare drewniane chałupy.

Osówek

Wieś powstała na początku XIX w. na wykarczowanych działkach leśnych. Początkowo zamieszkiwały tutaj 24 osoby. Miejscowość nie rozwinęła się gdyż nie było do niej drogi dojazdowej oraz leżała na słabych glebach. W czasie II wojny światowej, za sprzyjanie partyzantom Niemcy 29 września 1942 r. spacyfikowali wieś, mordując 43 jej mieszkańców. Dla upamiętnienia tego dramatu w 1967 r. postawiono pomnik. W 1973 r. otwarto remizo-świetlicę. W latach dziewięćdziesiątych zbudowano kościół filialny. W ostatnich latach z miejscowości wyjechało wiele osób; jednak coraz więcej osób z zewnątrz kupuje tutaj działki letniskowe.

Popielarnia

Miejscowość powstała przed 1864 r. Pierwotna nazwa brzmiała Popielarze i znajdowało się w niej 3 gospodarstwa. Początkowo wieś należała do majątku Stany Duże, a po parcelacji została samodzielną osadą. Wieś położona jest na wzgórzu niedaleko doliny Stanianki, która jest granicą między Wyżyną Lubelską a Kotliną Sandomierską. W 1973 r. uruchomiono wodociąg.

Potoczek

Wzmiankowany w 1407 r. jako własność Dzierśława. Kilka lat później dziedzicem był Czader, właściciel Potoka. W ten sposób wieś weszła w skład kompleksu osadniczego Potoka. W II poł. XV w. była własnością Koconków. Później często zmieniała właścicieli. W XVII w. władali nią Wronowscy, następnie Zamoyscy, Karscy, Wybranowscy. Do dóbr Potoczka wchodziły znaczne obszary ziemskie, do których należały takie wsie jak: Dąbrówka, Dąbrowica, Brzeziny, Maliniec. Przed 1781 r. wybudowano prywatną kaplicę. Tereny należące do Potoczka rozwinęły się w XIX w. po przejęciu ich przez Adama Przanowskiego w 1870 r., który stworzył z nich wzorcowe gospodarstwo ziemiańskie. Rozwinął intensywną gospodarkę rybną, meliorując bagna i mokradła. Uruchomił cegielnię, 2 młyny, tartak, krochmalnię,

gonciarnię, smolarnię oraz węglarnię. Zbudował nowy murowany dwór i założył ogród owocowy. W 1917 r. powstała tu szkoła. W wyniku reformy rolnej w 1944 majątek Przanowskich został rozparcelowany. Od 1955 r. do 1973 r. znajdowała się tu siedziba gromady. W 1973 r. uruchomiono pocztę, a w następnym roku remizo-świetlicę. W dawnym dworze mieści się Zespół Szkół Rolniczych, który powstał w 1976 r. na bazie zasadniczej szkoły rolniczej funkcjonującej od 1961 r..

Potok Stany

Wieś wchodziła w skład rozległego kompleksu osadniczego Potoka. Początek jej wyodrębniania przypada na rok 1529. Należała do Chamców, następnie Drzewieckich, Ostrowskich, Zamoyskich, Karskich i Drzewickich. Podczas powstania styczniowego w okolicach lasu Osinki oddział powstańczy poniósł klęskę. Wieś bardzo ucierpiała podczas I wojny światowej, gdy podczas walk frontowych spłonęło wiele zabudowań. Jeszcze podczas okupacji austriackiej powstała szkoła powszechna, a w latach dwudziestych straż pożarna. W latach 1955 – 57 Potok Stany był siedzibą gromady. W latach sześćdziesiątych przeprowadzono elektryfikację. W 1984 r. erygowano parafię. We wsi znajduje się okresowo zanikające źródło uznane za stanowisko przyrody nieożywionej.

Potok Stany Kolonia

Wieś z końca XIX w. rozwinęła się wokół dawnego folwarku. Na początku XX w. funkcjonował we wsi młyn i browar. W okresie międzywojennym mieszkała tutaj duża grupa żydów. Podczas II wojny światowej działał we wsi oddział partyzancki.

W miejscowości zachowały się mury przyziemia młyna, część urządzeń, kamienna śluza oraz budynki dawnego folwarku.

Potok Stany Kolonia Trzecia (od 01.01.2008 – nowa nazwa Stany Nowe)

Wieś powstała przed I wojną światową. Jednak jako sołectwo została wyodrębniona dopiero w latach sześćdziesiątych. W 1968 r. powstała jednostka straży pożarnej, później zbudowano remizę. Brak obiektów zabytkowych rekompensują piękne pejzaże, urozmaicona rzeźba terenu oraz malownicze jary i wąwozy.

Potok Wielki

Miejscowość gminna. Jedna z najstarszych miejscowości powiatu janowskiego. Osadnictwo było obecne tutaj już w okresie plemiennym (VII w.). Pierwszą wzmiankę można znaleźć w wykazie świętopierza z 1326 r. Potok jest nazywany Wielkim od XV w. gdy był główną miejscowością w pasie osadniczym Stanianki. W 1390 r. Władysław Jagiello przeniósł wieś będącą własnością Czadra, na prawo magdeburskie. Na przestrzeni XV w. jego potomkowie, zwani Cedrami lub Potockimi, wyzbyli się części wsi, które przeszły na własność Sienieńskich, Koconków i Chamców. Zapoczątkowało to rozdrobnienie własnościowe Potoka, charakterystyczne zresztą dla całego Potockiego kompleksu osadniczego. Wieś szybko się rozwijała, a właściciele musieli część dochodów oddawać na utrzymanie Akademii Zamojskiej. XV w. - to też początek rozdrobnienia własności Potoka. Przez stulecia zmieniali się właściciele miejscowości, a w XVIII w. dzierżawcy dopuszczali się wielu krzywd wobec poddanych oraz prowadzili nieracjonalną gospodarkę w dobrach folwarcznych. W 1864 r. powstała gmina, a przy niej sąd. W 1873 r. utworzono szkołę powszechną. Podczas I wojny światowej przebieg przetrwały się walki frontowe. W okresie dwudziestolecia międzywojennego nastąpił rozwój społeczno-gospodarczy, powstała poczta, straż pożarna, gminna kasa pożyczkowo-oszczędnościowa, stowarzyszenia i koła. Okres po II wojnie światowej to rozwój infrastruktury (wodociąg, elektryczność itp.). Siedziba władz gminy.

Potok Wielki cz. II (stanowi część Potoka Wielkiego)

Pierwsze osady powstały jeszcze przed I wojną światową. Miejscowość rozwinęła się w okresie międzywojennym. Jeszcze w 1915 r. wybudowano tutaj linię kolejową, a po II wojnie światowej wybudowano przystanek kolejowy. W 1960 r. utworzono jednostkę OSP. Wyodrębnienie się Potoku II nastąpiło w latach osiemdziesiątych.

Radwanówka

Wieś należąca w XVIII w. do Potoka Wielkiego. Od XIX w. istniał tutaj odrębny folwark. Przez następne kilkadziesiąt lat wieś kilkakrotnie zmieniała właściciela. W 1916 r. powstała we wsi szkoła powszechna. Miejscowość leży na

skraju wzniesień w wspomnianej już wcześniej dolinie rzeki Stanianki. We wsi można jeszcze zobaczyć stare drewniane zabudowania gospodarcze z początku XX w.

Stawki

Miejscowość Stawki powstała dzięki parcelacji powłaszczeniowej majątku Wola Potocka. W 1871 r. część majątku została sprzedana kolonistom galicyjskim a oni utworzyli dwie kolonie – Stawki i Wolę Potocką. Od końca XIX w. we wsi znajduje się zespół dworski, a w 1916 r. utworzona została szkoła powszechna.

Wola Potocka

Pierwsze wzmianki o tej wsi zanotowano już w 1445 r. Pierwotna nazwa brzmiała Wola Potockowska. Kilka wieków należała do dóbr potockich. W kolejnych wiekach często zmieniała właścicieli. W 1872 r. ziemie te zakupili osadnicy niemieccy pochodzący z Galicji. Założyli tutaj szkołę, kantorat, zbudowali dom modlitwy oraz założyli cmentarz. Na początku XX w. przenieśli się w okolice Lublina. W okresie I wojny światowej we wsi powstała szkoła powszechna. Początek II wojny światowej to duże straty dla miejscowości gdyż Wola była bombardowana, a w 1944 r. wskutek walk frontowych spłonęło wiele zabudowań. Po drugiej wojnie światowej powstała jednostka straży pożarnej.

Zarajec Potocki

Wieś powstała z pięciu części należących do różnych właścicieli. Pierwszą nazwę zanotowano w 1837 r. a brzmiała ona Zarajec Niwińskiego. Potem przez kolejne lata miejscowość ta zmieniała nazwę jeszcze kilkakrotnie. Pod koniec XIX w. ziemie otrzymali bezrolni chłopcy i dawni żołnierze. Po II wojnie światowej wybudowano szkołę i powstała straż pożarna.

3.1.3. Charakterystyka sieci osadniczej

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie gminy pochodzą z VII w. Osadnictwo plemienne grupowało się w dolinie rzeki Staniani. Najstarszym jego ośrodkiem był Potok Wielki. W XI w. po utracie Grodów Czerwieńskich, region janowski stał się obszarem przygranicznym, przez co narażony był na liczne najazdy. Jednak w

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

---

okresach pokoju powstawały nowe wsie (Potoczek). Pierwsze wzmianki w źródłach pisanych pojawiają się w XIII w. (Potok Wielki – 1326 r.). W II połowie XIV w. wraz z zaistnieniem sprzyjającej sytuacji politycznej ruszyła wielka, trwająca dwa wieki, akcja kolonizacyjna. W tym czasie na mapie osadniczej pojawiły się wsie zgrupowane w dolinie rzecznej Stanianki. Aktywizująco na osadnictwo oddziaływały rody możnowładcze. Z końcem XVI w. można zaobserwować wyraźne nasycenie osadnictwa wiejskiego. Pierwotny substrat słowiańsko – lubelski wspomagany napływem osadników z Sandomierszczyzny utrzymał się na terenie gminy w przeważającej większości do II połowy XIX w. W 1872 r. powstała kolonia niemiecka w Woli Potockiej, będąca przejawem wtórnej kolonizacji pochodzenia galicyjskiego. Uległa ona likwidacji w 1913 r. wraz z wyjazdem osadników niemieckich. Począwszy od drugiej połowy XVIII w. zaczęli pojawiać się Żydzi. Dziewiętnastowieczne parcelacje powłaszczeniowe uruchomiły strumień polskich kolonistów rodem z Galicji, którzy osiedli w gminie Potok Wielki. W ten sposób powstało kilkanaście wsi i kolonii – Kolonia Potok Wielki, Potok Stany Kolonia I, II, Osinki, Radwanówka, Stawki, kolonia Osówek, kolonia Dąbrówka. Obecnie struktura etniczna gminy jest jednolicie polska. Różnorodne elementy narodowościowe z upływem lat uległy polonizacji.

Tabela nr 1. Rozwój osadnictwa na terenie gminy Potok Wielki

Lp.	Miejscowość	Data powstania
1	Potok Wielki	1326
2	Potoczek	1409
3	Wola Potocka	1445
4	Potok Stany	1529
5	Brzeziny Potockie	1718
6	Zarajec Potocki	1808
7	Dąbrówka	1821
8	Maliniec	1836
9	Osówek	1840
10	Dąbrowica	1849
11	Popielarnia	1864

12	Potok Stany I, II	1872
13	Potok Wielki Kolonia	1872
14	Stawki	1872
15	Osinki	1873
16	Radwanówka	1878
17	Potok Stany Kolonia III (obecnie Stany Nowe)	1914

Źródło: na podstawie Z. Baranowski „Rys historyczny miejscowości powiatu janowskiego”

Obecnie obszar gminy podzielony jest na 17 sołectw (Popielarnia, Dąbrowica, Dąbrówka, Potok Stany, Potok Stany Kolonia, Stany Nowe, Kolonia Potok Wielki, Potok Wielki, Potok Wielki cz. II, Osinki, Maliniec, Osówek, Radwanówka, Potoczek, Stawki, Wola Potocka, Zarajec Potocki), w obrębie których znajduje się 15 miejscowości. Osadnictwo skupia się w sąsiedztwie dolin rzecznych Sanny i Stanianki. Większość ludności mieszka w północnej (wyżynnej) części gminy, natomiast teren Lasów Janowskich jest słabo zaludniony.

Wiodące funkcje administracyjne oraz usługowo-kulturalne spełnia siedziba gminy – Potok Wielki.

3.1.4. Opis zasobów naturalnych

Na terenie gminy Potok Wielki znajduje się granica między Wyżyną Lubelską a Kotliną Sandomierską. Gmina zajmuje obszar 98,33 km², stanowi to 11,23% powierzchni powiatu janowskiego. Użytki rolne zajmują 59% powierzchni gminy, zaś użytki leśne 27%.

Dużym walorem jest występowanie Parku Krajobrazowego „Lasy Janowskie”, który zajmuje 3970 ha obszaru gminy. Lasy Janowskie stanowią jeden z największych zwartych kompleksów leśnych w Polsce. Fauna jest niezwykle zróżnicowana, co ma ścisły związek, ze zróżnicowaniem siedlisk o skrajnie odmiennych warunkach. Wpływ na to mają również: rozległość obszaru, jego puszczański

charakter, liczne zbiorniki wodne i torfowiska. Sprawiają to, że obszar Parku zamieszkuje wiele ciekawych i rzadkich gatunków zwierząt. Stwierdzono tu 773 gatunki stawonogów: 192 gatunki pajaków i 581 gatunki owadów. W ciekach wodnych płynących przez teren Parku występuje 17 gatunków ryb, oraz jeden gatunek kręgowych – minóg strumieniowy. Na terenie Parku występuje 14 gatunków płazów i 6 gatunków gadów. Awifauna stanowi najliczniejszą reprezentację grup kręgowców Parku. Występuje tu ponad 150 gatunków ptaków. Niezwykłym walorem omawianego terenu jest występowanie elementów puszczańskich fauny. Szczególną uwagę zwracają ptaki lęgowe: bocian czarny, bielik i orlik krzykliwy. Lasy Janowskie stanowią jedną z ostatnich ostoi głuszcza w Polsce. Rozległe lasy z licznymi bagnami i torfowiskami są terenami spełniającymi wysokie wymagania siedliskowe tych ptaków. Na terenie Parku odnotowano 41 gatunków ssaków. W Lasach Janowskich licznie występuje wilk. Stwierdzono występowanie 870 roślin naczyniowych, sklasyfikowanych w 202 zespoły roślinne na 14 wyróżnionych typach siedliskowych. Na terenie Parku odnaleziono 230 gatunków porostów. Mszaki to stwierdzone 162 gatunki, natomiast grzyby wielkoowocnikowe reprezentowane są przez 350 gatunków.

Wśród lasów występują liczne stawy rybne mające wieloletnią historię. Stawy otoczone są bagnami i torfowiskami oraz mają zmienną linię brzegową.

Ponadto w gminie znajduje się wiele drzew, których wiek przekracza 100 lat. Rośnie tutaj także kilkuset letni dąb, który jest uznany za pomnik przyrody.

Tabela nr 2. Zestawienie pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych na terenie Gminy Potok Wielki

Ogółem pomników przyrody	Pojedyncze drzewa pomnikowe	Grupy drzew pomnik.	Źródła pomnik.	Stanowiska dokumentacyjne /ha/	Użytki ekologiczne /ha/
8	5	3(1x3, 1x12, 1x30)	0	0,025	3,65

Źródło: na podstawie Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Janowskiego

Gmina Potok Wielki znajduje się na obszarze chronionym na terenie Unii Europejskiej, Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000. Celem wyznaczania tych obszarów jest ochrona cennych, pod względem przyrodniczym i zagrożonych składników różnorodności biologicznej. Natura 2000 składa się z systemu obszarów, połączonych korytarzami ekologicznymi, tworzących razem spójną funkcjonalnie sieć ekologiczną. Jej zadaniem jest utrzymanie różnorodności biologicznej przez ochronę najcenniejszych, najrzadszych elementów przyrody, ale także najbardziej typowych, wciąż jeszcze powszechnych układów przyrodniczych, charakterystycznych dla regionów biogeograficznych. Obszar Specjalnej Ochrony Lasy Janowskie – obejmuje granicami w całości Park Krajobrazowy Lasy Janowskie, którego część znajduje się na terenie gminy Potok Wielki. Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia). Status: obszar wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z 21 lipca 2004 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 2313).

Na terenie gminy Potok Wielki występują surowce skalne:

- wapień trzeciorzędowe,
- surowce gliniaste (lessy, gliny),
- surowce okruchowe.

Wapień trzeciorzędowe eksploatowano na niewielką skalę na potrzeby budownictwa i drogownictwa. Obecnie sporadycznie skały te nadal są pozyskiwane na potrzeby lokalnej społeczności.

Surowce gliniaste w postaci glin zwałowych eksploatowane są w miejscowości Stawki. Zasoby surowców ilastych ceramiki budowlanej wynoszą:

- 1) Stawki I – 47 tys. m³;
- 2) Stawki III – 112 tys. m³.

Dawniej działające cegielnie w Osinkach i Potoku-Stańy są obecnie nieczynne. Natomiast czynne są trzy cegielnie w Stawkach. W północnej części gminy stwierdza się utwory lessowe o miąższości od kilku do kilkunastu metrów. Nie są one przedmiotem eksploatacji.

Surowce okruchowe - piaski rzeczne i eoliczne, występujące na obszarze Kotliny Sandomierskiej nigdy nie były wykorzystywane na większą skalę. Sporadycznie piaski są pozyskiwane na potrzeby miejscowej ludności.

Klimat gminy jest zróżnicowany. W części północnej – suszowy, zaś południowej łagodny. Warunki naturalne sprzyjają rolnictwu, są też korzystne dla rozwoju turystyki i wszelkich form wypoczynku. W gminie nie ma uciążliwego dla środowiska naturalnego przemysłu, nie prowadzi się też nadmiernej wycinki lasów, nie osusza bagien i mokradel.

3.1.5. Opis zasobów kulturowych

W granicach gminy znajduje się wiele miejsc, do których warto zajechać. Miejsca te, to przede wszystkim zabytki, które zachowały się tutaj pomimo wielu zniszczeń, jakie przyniosły dwie wojny światowe.

Potok Wielki

Najstarszym zabytkiem znajdującym się na terenie gminy i powiatu janowskiego jest kościół p.w. św. Mikołaja Biskupa z końca XV w., wchodzący w skład zespołu kościelnego, do którego należą również: dzwonnica z przełomu VIII i XIX w., kaplica przedpogrzebowa, ogrodzenie – XIX/XX w., plebania ok. 1900 r., wikarówka – lata dwudzieste XX w. Przy kościele znajduje się cmentarz przykościelny, założony w XV w., czynny do XIX w. – niestety nie widoczny na powierzchni. Na cmentarzu parafialnym założonym w I poł. XIX w. znajduje się około 20 starych nagrobków m.in. dziedziców dóbr Łysakowskich, Potoka, Potoczka oraz mogiła ufundowana w okresie międzywojennym ku czci powstańców styczniowych. Na terenie cmentarza stoi kaplica cmentarna z ok. 1860 r..

Potoczek

Najlepiej utrzymanymi zabytkowymi budynkami w gminie jest zespół dworski rodziny Przanowskich, w którym znajduje się obecnie Zespół Szkół Rolniczych. Jest to jednocześnie najlepiej utrzymany zespół budynków tego rodzaju w regionie. W skład zespołu wchodzi: pałac z końca XVIII w., rządówka, dwojak, czworak I, czworak II, stajnia, obora, chlewnia, stodoła, magazyn zbożowy, lamus, wozownia, krochmalnia, kuźnia – koniec XIX w., park dworski – XVIII/XIX w. Ponadto znajduje się tu kaplica z ok. 1817 r.

Potok Stany Kolonia

Znajduje się tu zespół folwarczny Pruszyńskich: pozostałości wozowni, spichlerz, piwnica, browar – II połowa XIX w. Ponadto znajdują się tu mury przyziemia młyna oraz część urządzeń i kamienna śluza zbudowana w 1942 roku.

Potok Wielki

Dwór z początku XX w..

Stawki

Można tu zobaczyć zespół dworski: dwór z początku XX w., stajnię, budynek gospodarczy, wozownię – koniec XIX w., park krajobrazowy z XIX w.

Na terenie gminy jest także kilka starych drewnianych domów z początku XIX w.

Przy drogach stoją liczne stare krzyże i kapliczki przydrożne m.in. w Osinkach, Popielarni, Radwanówce, Dąbrowicy, Potoku Wielkim, Potoczku i Potoku Stanach z końca XIX w.. W gminie jest wiele mogił powstańców z XIX w., żołnierzy i partyzantów z obu wojen światowych.

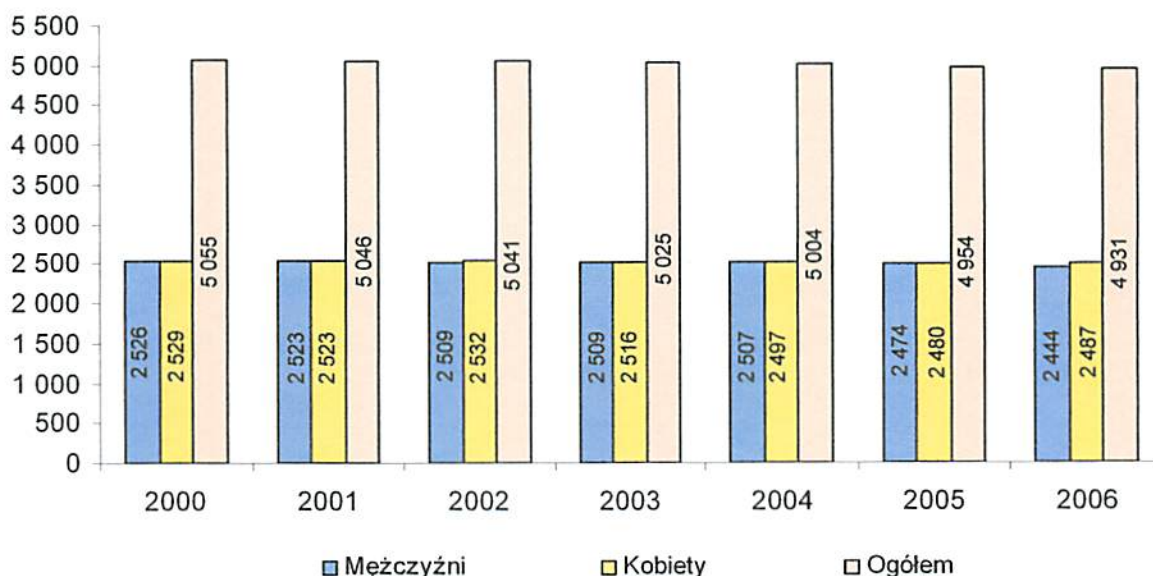
3.2. Sfera społeczna

3.2.1. Demografia

Liczba mieszkańców gminy Potok Wielki pod koniec 2006 roku wynosiła 4 931. Wszystkie osoby zamieszkujące gminę mieszkają we wsiach, gdyż nie ma w niej żadnego miasta. Świadczy to o całkowicie rolniczym charakterze gminy.

Liczbę mieszkańców faktycznie zamieszkujących w gminie z podziałem na kobiety i mężczyzn na przestrzeni ostatnich lat obrazuje poniższy wykres.

Wykres nr 1. Liczba mieszkańców faktycznie zamieszkujących gminę w latach 2000-2006

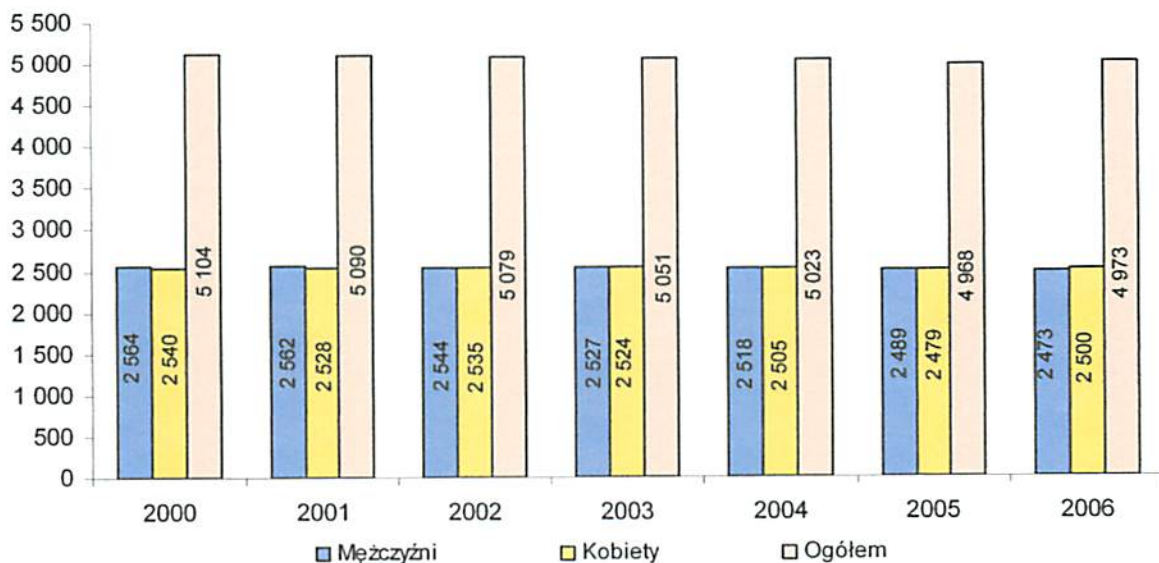

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

Ogólna tendencja liczby mieszkańców jest spadkowa zarówno osób zameldowanych na stałe jak i osób faktycznie zamieszkujących na terenie gminy. Zmniejszająca się liczba ludności spowodowana jest przede wszystkim wyjeżdżaniem osób poza gminę.

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

Wykres nr 2. Liczba osób na stałe zameldowanych w gminie w latach 2000-2006

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

Tabela nr 3. Liczba mieszkańców poszczególnych miejscowości zameldowanych na pobyt stały

MIEJSCOWOŚĆ	PLEĆ	ILOŚĆ OSÓB	Razem
Dąbrowica	K	120	241
	M	121	
Dąbrówka	K	124	227
	M	103	
Kolonia Potok Wielki	K	216	421
	M	205	
Maliniec	K	62	119
	M	57	
Osinki	K	97	211
	M	114	
Osówek	K	38	81
	M	43	
Popielarnia	K	61	108
	M	47	
Potoczek	K	416	806
	M	390	
Potoczek Osiedle Grójec	K	17	35
	M	18	
Potoczek Razem	K	433	841
	M	408	
Potok Wielki	K	355	700
	M	345	
Potok Stany	K	244	460
	M	216	
Stany Nowe	K	133	288
	M	155	
Potok Stany Kolonia	K	101	201
	M	100	
Radwanówka	K	194	391
	M	197	
Stawki	K	139	284
	M	145	
Wola Potocka	K	165	311

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

	M	146	
Zarajec Potocki	K	86	195
	M	109	
Razem	K	2568	5079
	M	2511	

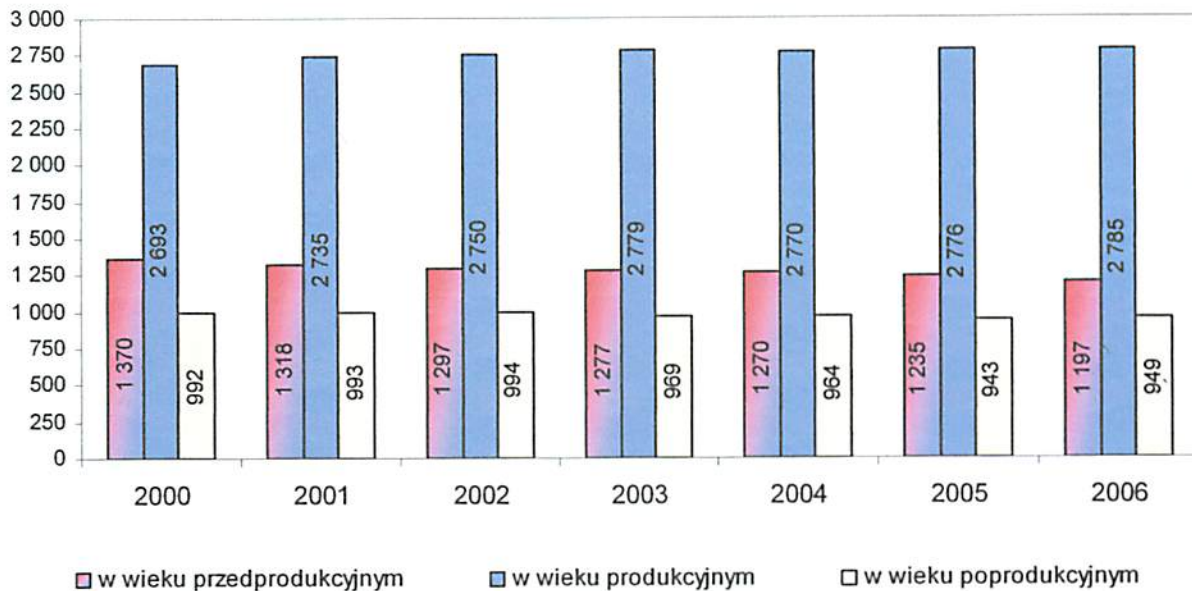
Źródło: dane Urzędu Gminy w Potoku Wielkim (stan na 31.12.2007)

Gmina ma stosunkowo niekorzystną strukturę wiekową. Struktura wieku ludności wg ekonomicznych grup wiekowych wskazuje na duży udział osób w wieku poprodukcyjnym (powyżej 59 lat dla kobiet i 64 lat dla mężczyzn). Odsetek osób w tym wieku wynosi prawie 24,3%, podczas gdy średnia dla województwa wynosi nieco ponad 16%. Natomiast ludności w wieku produkcyjnym jest w gminie niecałe 56,5%, czyli o ok. 4 punkty procentowe mniej niż średnio w województwie.

Zjawiskiem niepokojącym jest zmniejszający się odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym. Jednak w ostatnich kilku latach liczba osób w wieku produkcyjnym zwiększyła się. Podział procentowy na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny wynosi 24,3% - 56,5% - 19,2% na dzień 31 grudnia 2006 r. i jest bardzo zbliżony do wskaźnika w powiecie 22,5% - 59,4% - 18,1%.

Zbyt duży udział osób w wieku poprodukcyjnym wpływa niekorzystnie na kształtowanie się tzw. wskaźnika obciążenia demograficznego – mierzonego jako udział ludności w wieku niepoprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 77 osób, podczas gdy w województwie jest to niecałe 61 osób. Wysoka wartość wskaźnika obciążenia demograficznego wpływa niekorzystnie na lokalny rynek pracy i sprawia, że zbyt duży odsetek mieszkańców utrzymuje się z socjalnych źródeł dochodów.

Wykres nr 3. Liczba mieszkańców w poszczególnych grupach

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

Przyrost naturalny w gminie Potok Wielki w przeciągu lat 2000 – 2006 jest ujemny z wyjątkiem 2001 roku (w danym roku przyrost był dodatni).

Tabela nr 4. Zmiany demograficzne w gminie

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Urodzenia	63	76	66	62	59	48	46
Zgony	66	53	62	66	68	72	48
Migracje	4	-38	-16	-22	-15	-29	16
Zmiana ogółem	1	-15	-12	-26	-24	-53	14

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

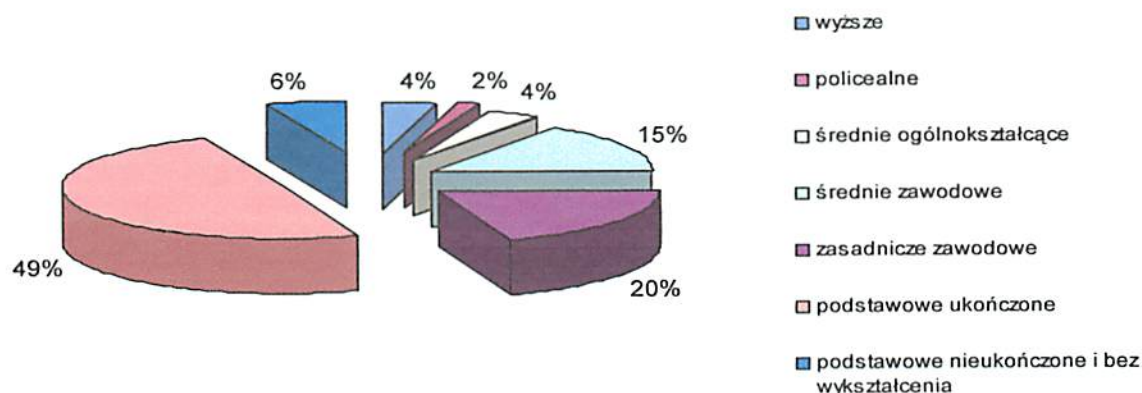
Liczba mieszkańców gminy, od roku 2000 zmniejszyła się o 2,57% (131 osób).

Ta niepokojąca tendencja spowodowana jest zarówno ujemnym przyrostem naturalnym, jak również migracją, głównie zarobkową. Jednak wyniki z 2006 r. gdzie nastąpił odwrót w migracji pozwalają mieć nadzieję na zatrzymanie tendencji spadkowej. Jednak będzie to można stwierdzić za kilka lat badając corocznie zmiany liczby mieszkańców.

3.2.2. Poziom wykształcenia

Ważnym elementem w każdym społeczeństwie jest poziom wykształcenia. Struktura wykształcenia ludności gminy kształtuje się również niekorzystnie. Choć na przestrzeni ostatnich lat odnotowano pozytywne zmiany w tym zakresie, to jednak udział osób z wyższym i średnim wykształceniem znacznie odbiega od średniej w regionie. Według danych spisu powszechnego z 2002 roku, odsetek osób z wyższym wykształceniem kształtuje się na poziomie 3,77% (w województwie – 8%), zaś z wykształceniem średnim i policealnym – 21,09% (przy 23% średnio w województwie). Najliczniejsza grupa jest reprezentowana z wykształceniem podstawowym – 55,33%.

Wykres nr 4. Podział ludności od 13 roku życia ze względu na poziom wykształcenia

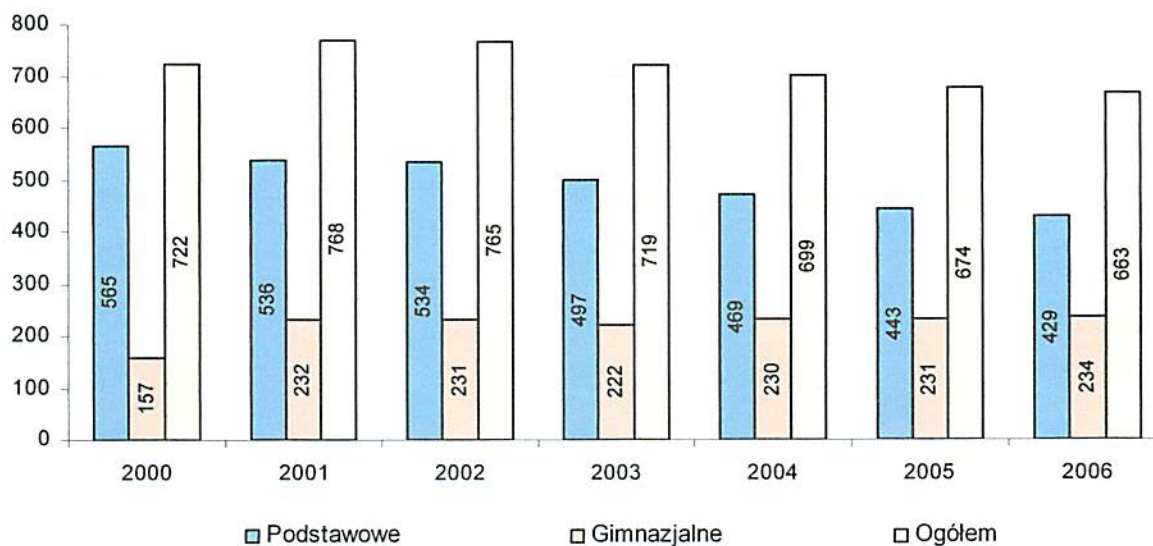

Źródło: dane GUS (stan na 2002 r.)

Liczba i podział osób korzystających ze szkół na terenie gminy przedstawia się następująco:

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

Wykres nr 5. Liczba uczniów uczęszczających do szkół w gminie Potok Wielki

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

Duży wzrost liczby uczniów szkół gimnazjalnych w 2001 roku spowodowany był tym, że w tym roku po raz pierwszy w gimnazjum objęto nauczaniem trzy roczniki. Spadek w kolejnych latach liczby uczniów w szkołach podstawowych, spowodowany był niżem demograficznym z poprzedniej dekady. Obecny przyrost naturalny i emigracja młodych ludzi może jeszcze bardziej wpłynąć na tą tendencję.

Tabela nr 5. Liczba uczniów i absolwentów szkół ponadgimnazjalnych

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Liczba uczniów	432	360	384	400	368	303	266
Liczba absolwentów	Zawodowe	51	47	24	28	-	22
	Technikum	24	14	54	53	20	28
	Liceum	23	-	-	-	44	58
	Razem	98	61	78	81	64	108

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

Brak absolwentów spowodowany jest brakiem naboru uczniów do tych szkół w poszczególnych latach. Należy zwrócić uwagę na fakt, że w gminie jest tylko jedna szkoła ponadgimnazjalna. Również w gminie nie ma samodzielnych przedszkoli. Istnieją jedynie oddziały przy szkołach podstawowych.

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

Tabela nr 6. Liczba oddziałów oraz liczba dzieci korzystających z oddziałów przedszkolnych - lata 2000-2006

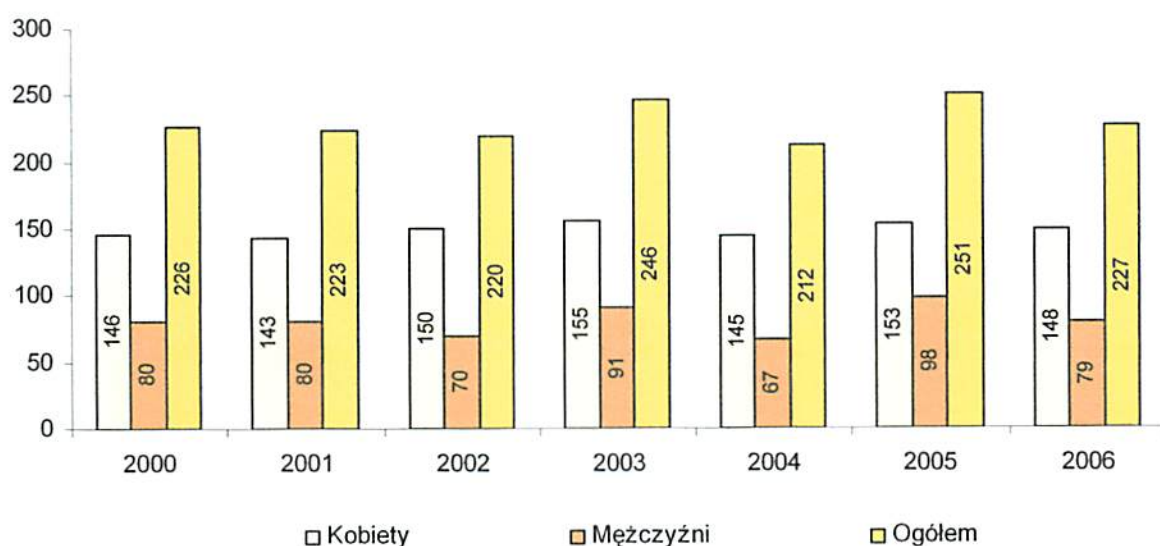
Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych								
ogółem	ob.	5	4	4	4	3	4	4
oddziały (klasy, grupy)	oddział	5	4	4	4	3	4	4
nauczyciele pełnozatrudnieni	osoba	5	4	4	-	-	-	-
nauczyciele niepełnozatrudnieni	etat	-	-	0,09	-	-	-	-
dzieci	osoba	70	73	74	58	50	71	67
dzieci do lat 6 włącznie	osoba	69	71	72	58	50	71	66
dzieci 6-letnie	osoba	66	66	67	54	48	71	61
dzieci od 3 do 6 lat	osoba	-	71	72	58	50	71	66

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

3.2.3. Rynek pracy

Gmina ma charakter rolniczy. W związku z tym, aż 45% ludności pracuje w rolnictwie. Bardzo mało osób pracuje w innych gałęziach gospodarki - 18% osób w wieku produkcyjnym. W większości osoby te pracują w zakładach pracy znajdujących się poza gminą (Kraśnik, Janów Lubelski, Stalowa Wola)

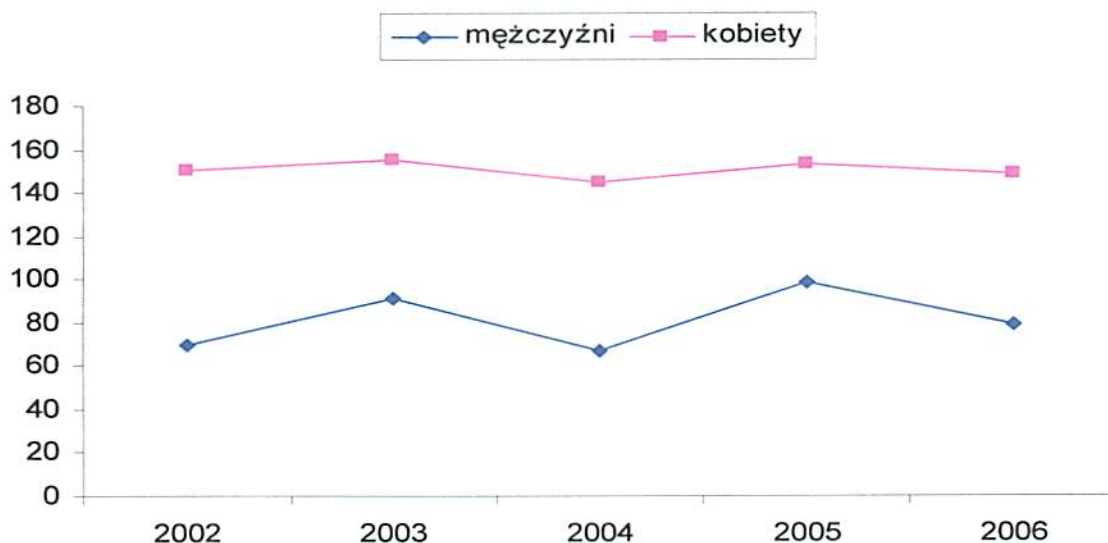
Wykres nr 6. Liczba osób pracujących ogółem

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

Niestety jak widać z wykresu liczba osób pracujących nie wykazuje tendencji wzrostowej, a nawet na przestrzeni ostatnich dwóch lat jest to liczba malejąca.

Wykres nr 7. Liczba osób pracujących w jednostkach zatrudniających powyżej 9 osób; bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

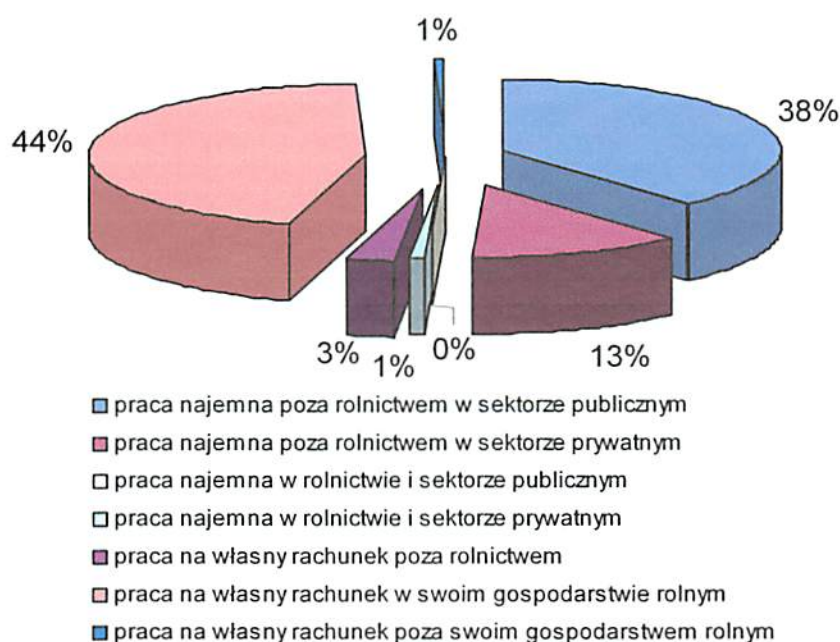

Źródło: dane GUS (stan na 31.12.2006 r.)

Z wykresów wynika, że około dwukrotnie więcej kobiet jest zatrudnionych. Kobiety pracują przede wszystkim w instytucjach (gmina, podległe jednostki, placówki oświatowe), natomiast mężczyźni zajmują się rolnictwem.

Głównym źródłem utrzymania 1495 gospodarstw domowych w gminie jest praca we własnym gospodarstwie rolnym (44%).

Wykres nr 8. Główne źródła utrzymania gospodarstw domowych

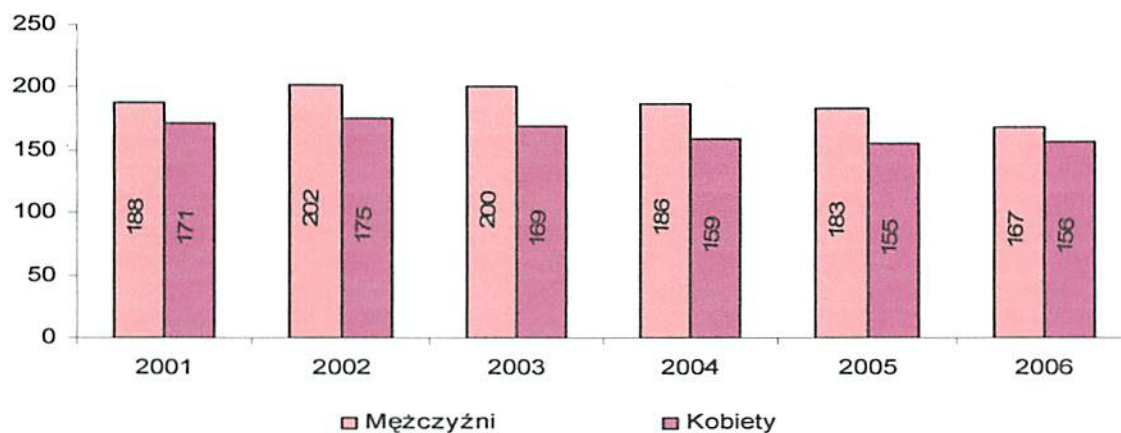

Źródło: dane GUS na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r.

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

Problemem gospodarczym i społecznym w gminie jest niewątpliwie dosyć wysoki poziom bezrobocia, jednak w ostatnim czasie można zaobserwować zadowalającą, spadkową tendencję w ilości osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy. Jednak nie obserwuje się wzrostu liczby zatrudnionych. Najprawdopodobniej przyczyną spadku zatrudnionych są wyjazdy poza teren gminy (w większości za granicę). Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że najwięcej osób bezrobotnych jest w młodym wieku. W minionych latach stanowili oni 35% ogółu bezrobotnych w gminie. Duża liczba bezrobotnych to osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym.

Wykres nr 9. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

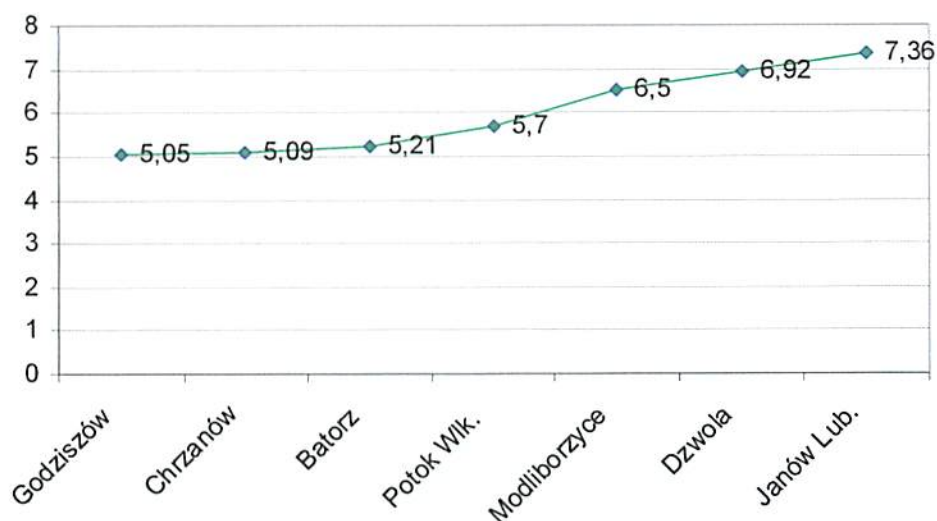
Tabela nr 7. Liczba bezrobotnych w poszczególnych gminach

Gmina	Bezrobotni ogółem	Bezrobotne kobiety	Uprawnieni do zasiłku	Uprawnione do zasiłku kobiety	Bezrobotni zwolnieni z winy zakładu pracy	Staż bezrobocia pow. 24 m.
Janów Lub.	1186	629	96	33	14	356
Batorz	182	75	10	3	0	54
Chrzanów	158	75	4	0	0	74
Dzwola	462	187	22	5	9	176
Godziszów	316	162	17	8	3	95
Modliborzycy	471	231	26	5	4	185
Potok Wielki	281	156	13	3	2	108
RAZEM	3056	1515	188	57	32	1048

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Janowie Lub. (stan na 31.12.2007 r.)

Tylko 4,63% bezrobotnych ma prawo do zasiłku. Generalnie wśród osób bezrobotnych dominują osoby młode (62,28% osób bezrobotnych nie przekroczyło 34 lat), słabo wykształcone (56,58 bezrobotnych posiada wykształcenie niższe niż średnie), oraz osoby które nigdy nie pracowały (43,06%). 38,43% bezrobotnych to osoby długotrwale bezrobotne, czyli pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy. Wszystko to wskazuje to na strukturalny charakter bezrobocia w gminie i jego dalsze ograniczanie będzie uwarunkowane nie tylko od poprawy sytuacji gospodarczej w gminie, ale również będzie zależało od przekwalifikowania się wielu osób i znalezienia pracy w innym zawodzie.

Wykres nr 10. Procent liczby bezrobotnych w stosunku do ogółu mieszkańców w danej gminie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Janowie Lubelskim stan na 31.12.2007 r.

Z wykresu wynika, że gmina Potok Wielki plasuje się na środkowym miejscu wśród gmin powiatu janowskiego. Procentowo najmniejsze bezrobocie jest w gminie Godziszów, największe w Janowie Lubelskim.

Wynagrodzenia mieszkańców gminy Potok Wielki kształtują się na niskim poziomie. Ma na to wpływ wiele czynników, w tym położenie na wschodniej ścianie kraju, przede wszystkim jednak branżowa struktura zatrudnienia z przewagą rolnictwa i tzw. budżetówki.

3.2.4. Uczestnictwo w kulturze

Od 1994 roku działa, po okresie zawieszenia związanego z remontem budynku, Gminny Ośrodek Kultury. Prowadzi on ożywioną działalność w środowisku, a szczególnie dba o zachowanie folkloru rejonu Potoka Wielkiego. Przy Ośrodku działają: kapela ludowa, zespół kolędniczy "Herody", zespół wokalny - instrumentalny. GOK organizuje ciekawe imprezy kulturalne (turnieje, konkursy, przeglądy, zawody sportowe, zabawy itp.). GOK jest również organizatorem imprezy o nazwie DNI GMINY POTOK WIELKI, która odbywa się co roku na początku lata. Impreza ta weszła na stałe do kalendarza imprez kulturalnych Gminy. Organizowana jest także impreza pod nazwą Święto Karpia organizowana wspólnie z Lokalną Grupą Działania „Leśny Krąg”. W 2006 r. odbyła się po raz pierwszy, patronat nad tą imprezą objął Marszałek Województwa Lubelskiego. W założeniach będzie to regionalna impreza cykliczna, promująca gminę i produkt regionalny (karpia) poza jej granicami. W Potoku Wielkim działa biblioteka gminna, zaś jej filia znajduje się w Potoczku.

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

Tabela nr 8. Czytelnictwo w gminie

Jednostka terytorialna:	Potok Wielki							
Kategoria:	KULTURA I SZTUKA							
	J. m.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
BIBLIOTEKI								
Placówki biblioteczne								
biblioteki i filie	ob.	2	2	2	2	2	2	2
pracownicy bibliotek	osoba	2	2	2	2	3	2	2
księgozbiór	wol.	17 375	16 734	14 952	13 040	12 277	12 135	12 661
czytelnicy w ciągu roku	osoba	600	591	657	672	700	705	708
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	wol.	12 030	10 168	11 355	11 785	12 888	13 428	13 580
punkty biblioteczne w mieście	ob.	0	0	0	0	0	0	0
punkty biblioteczne na wsi	ob.	0	0	0	0	0	0	0
obiekty przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich	ob.	0	0	0	0	0	0	0
Biblioteki - wskaźniki								
ludność na 1 placówkę biblioteczną	osoba	-	-	2 520,50	2 512,50	2 502,00	2 477,00	0,00
księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	wol.	-	-	2 966,08	2 595,02	2 453,44	2 449,54	0,00
czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	osoba	-	-	130,43	133,94	139,64	142,31	0,00
wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	wol.	-	-	17,28	17,54	18,41	19,05	0,00

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006r.

3.2.5. Bezpieczeństwo

Zgodnie z danymi statystycznymi gmina Potok Wielki należy do najbezpieczniejszych w powiecie i województwie. Jednakże i tutaj występują zjawiska niekorzystne społecznie, które stanowią problem dla środowiska, między innymi:

- wandalizm,
- przestępczość i demoralizacja osób nieletnich,
- rozszerzający się problem alkoholizmu i narkomanii w szczególności wśród nieletnich.

Zagrożenie przestępczością

Przeprowadzona analiza zagrożenia przestępczością w 2007 roku wskazuje, że na terenie powiatu janowskiego dominuje przestępczość drogowa tj. nietrzeźwi kierujący oraz przestępczość pospolita o niewielkich stratach materialnych.

W ciągu ostatnich lat odnotowano przyrost stwierdzonych przestępstw o charakterze kryminalnym, gdyż w 2005 roku było ich 12, natomiast w 2007 – 24

Nastąpił spadek przestępstw w podstawowych kategoriach kryminalnych takich jak:

- przeciwko życiu i zdrowiu z 4 do 7, wzrost o 75 %;
- kradzieże z włamaniem z 4 do 3 przestępstw, spadek o 25 %;
- kradzieże cudzej rzeczy z 2 do 6, wzrost o 200 %;
- przestępstwa rozbójnicze z 0 do 1, wzrost o 100 %;

Szczegółowe dane dotyczące podstawowych kategorii przestępstw kryminalnych, przedstawia poniższa tabela:

Tabela nr 9. Podstawowe kategorie przestępstw kryminalnych

	2005			2006			2007		
	Stwier.	Wykr.	% wyk.	Stwier.	Wykr.	% wyk.	Stwier.	Wykr.	% wyk.
Zabójstwa	0	0	-	0	0	-	0	0	-
Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	4	4	100,00	5	5	100,00	7	7	100,00
Zgwałcenia	0	0	-	0	0	-	0	0	-
Kradzieże mienia	2	0	0,00	3	2	66,67	7	3	42,86
Kradzieże z	4	0	0,00	5	1	20,00	3	1	33,33

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

włamaniem									
Kradzieże cudzej rzeczy	2	0	0,00	5	3	60,00	6	2	33,33
Kradzieże pojazdów	0	0	-	0	0	-	0	0	-
Rozboje, wymuszenia rozbójnicze	0	0	-	0	0	-	1	0	0,00
Przestępstwa narkotykowe	0	0	-	0	0	-	0	0	-

Źródło: dane Komendy Powiatowej w Janowie Lubelskim (stan na 31.12.2007 r.)

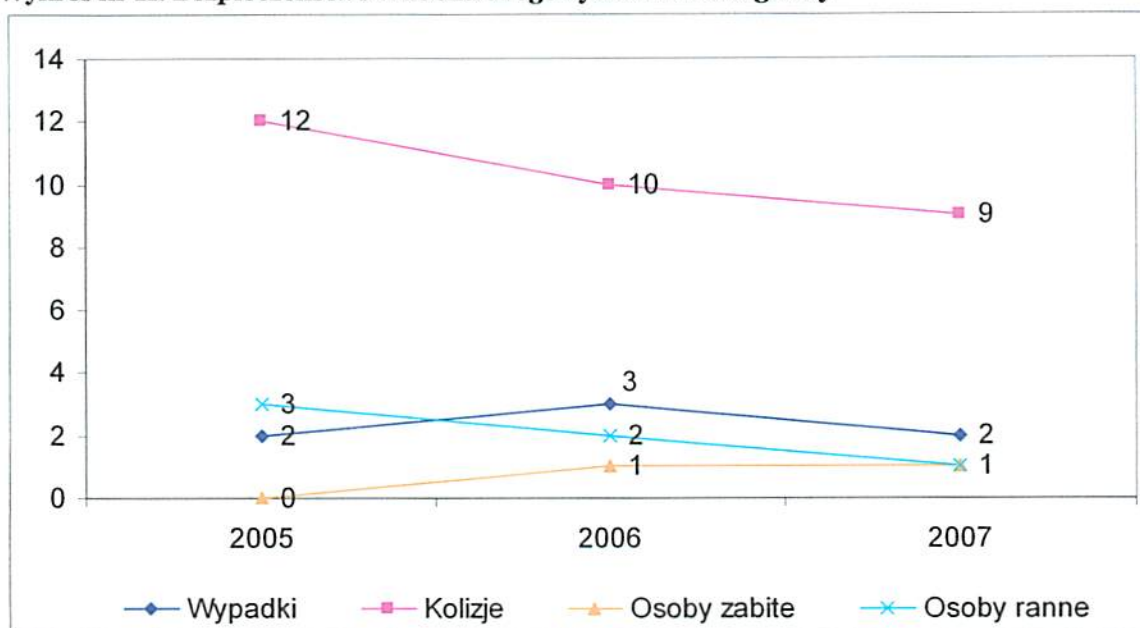
Z analizy powyższych danych wynika, że na terenie gminy w ostatnich latach nie odnotowano najcięższej kategorii przestępstw, a mianowicie zabójstw i zgwałceń.

W porównaniu do roku 2006 nastąpił spadek wykrywalności przestępstw w poszczególnych kategoriach.

Stan bezpieczeństwa w ruchu drogowym

W ostatnich latach stan bezpieczeństwa w ruchu drogowym na terenie gminy przedstawiał się w następujący sposób:

Wykres nr 11. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym na terenie gminy

Źródło: dane Komendy Powiatowej Policji w Janowie Lubelskim stan na 31.12.2007 r.

Stan bezpieczeństwa na drogach uległ poprawie, o czym świadczą następujące dane :

Wypadki - odnotowano ten sam poziom w 2007 r. co 2005 r.

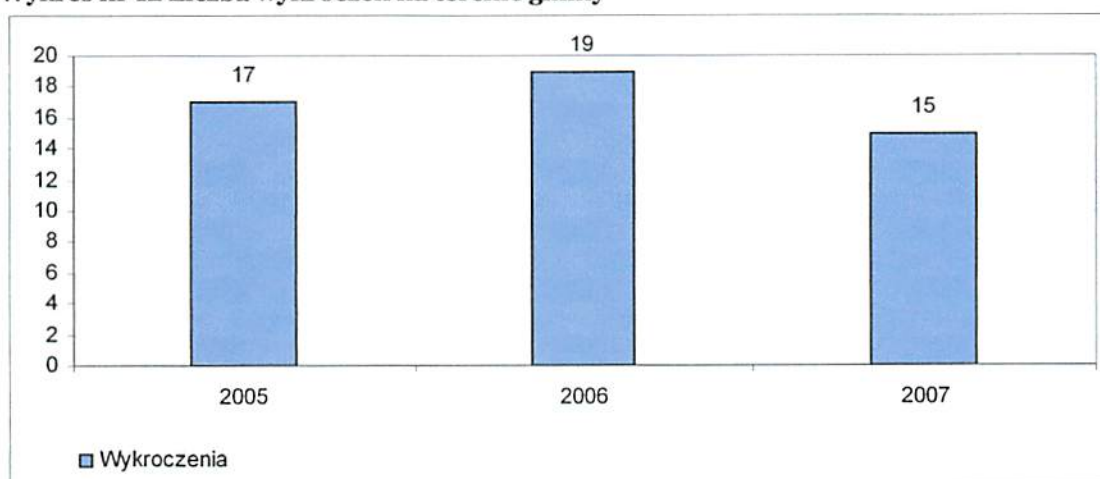
Ofiary śmiertelne - wzrost o 1 w 2007 r. w stosunku do 2005 r. tj. o 100 %;

Osoby ranne - spadek o 2 w 2007 r. w stosunku do 2005 r. tj. o 33,3 %;

Realizacja zadań prewencyjnych

W zakresie pracy prewencyjnej w 2007 roku policjanci z Komendy Powiatowej Policji w Janowie Lubelskim ujawnili 15 wykroczeń na terenie gminy Potok Wielki, tj. o 2 mniej niż w analogicznym okresie 2005 roku.

Wykres nr 12 Liczba wykroczeń na terenie gminy

Źródło: dane Komendy Powiatowej w Janowie Lubelskim stan na 31.12.2007 r.

3.2.6. Opieka społeczna

W gminie Potok Wielki standard życia jest na dosyć niskim poziomie. Składa się na to trudna sytuacja materialna gospodarstw domowych, wynikająca głównie z niekorzystnych warunków na rynku pracy i braku możliwości uzyskania satysfakcjonujących dochodów. Na terenie gminy funkcjonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Okolo 30% mieszkańców całej gminy korzysta z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Jest to bardzo dużo, problemem jest także to, że liczba ta nie zmniejsza się. Najczęstszymi przyczynami kwalifikującymi do pomocy OPS są: ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, niepełnosprawność, długotrwała choroba. Z pomocy korzystają osoby z trudnościami w przystosowaniu do życia po

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

opuszczeniu zakładu karnego, powodem przyznania pomocy bywa także alkoholizm i potrzeba ochrony macierzyństwa.

Tabela nr 10. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia ze względu na powód

	2003	2004	2005	2006
ubóstwo	157	160	178	155
bezrobocie	176	159	164	139
bezradność	120	90	123	124
niepełnosprawność	155	123	129	114
choroba	120	75	79	82

Źródło: dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Potoku Wielkim

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób niepełnosprawnych i podopiecznych Ośrodka Pomocy Społecznej w poszczególnych latach.

Tabela nr 11. Liczba osób niepełnosprawnych i podopiecznych GOPS

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Liczba podopiecznych w Ośrodku Pomocy Społecznej	1620	1375	1439	1691	1342	1330	1334
Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z opieki społecznej	85	105	128	156	123	129	114

Źródło: dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Potoku Wielkim

Przyjmując charakterystyczny dla naszego środowiska 5-osobowy model rodziny statystycznie co druga rodzina opiekuje się osobą niepełnosprawną.

Tabela nr 12. Charakterystyka osób niepełnosprawnych z terenu powiatu janowskiego

Lp	Gmina	Liczba osób	Osoby niepełnosprawne i przewlekle chore	W tym	
				Osoby niepełnosprawne	Osoby długotrwale przewlekle chore
1.	Janów Lubelski	16708	282	245	37
2.	Modliborzyce	7547	342	192	150
3.	Dzwola	6895	125	43	82
4.	Godziszów	6476	145	48	97
5.	Potok Wielki	5181	208	129	79
6.	Batorz	3732	32	19	13

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

7.	Chrzanów	3343	61	20	41
	Razem	49882	1195	696	499

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Janowie Lubelskim - dane pochodzą z miejskiego i gminnych ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu i ograniczają się jedynie do osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy ops-ów - stan faktyczny na koniec 2005 roku

Liczba niepełnosprawnych osób korzystających z pomocy opieki społecznej w gminie wynosiła w 2006 r. 129 osób. Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców całej gminy jest to stosunkowo niewielka liczba, jednak w latach 2000 – 2003 liczba niepełnosprawnych wzrosła prawie dwukrotnie i od tego czasu utrzymuje się na jednym poziomie. Prawie 40% rodzin, w których jest przynajmniej jedna osoba niepełnosprawna korzysta z pomocy OPS. Korzystanie z pomocy społecznej tych osób związane jest z koniecznością rehabilitacji; jest to zazwyczaj dużym obciążeniem dla budżetu domowego i rzutuje na poziom życia całej rodziny.

Osoby niepełnosprawne mogą również korzystać z pomocy w placówkach powiatowych – Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Domu Pomocy Społecznej „Barka” w Janowie Lubelskim. Na terenie gminy nie zanotowano problemu bezdomności i sieroctwa.

Bardzo ważnym partnerem administracji rządowej i samorządowej w zakresie podejmowanych działań w sferze pomocy społecznej są organizacje pozarządowe. Niestety na terenie gminy Potok Wielki nie ma organizacji zajmujących się tą sferą. Większość z nich, działa na terenie miasta Janowa Lubelskiego.

3.3. Sfera gospodarcza

3.3.1. Główni pracodawcy

Największymi pracodawcami w gminie są: szkoły podstawowe i gimnazja, Zespół Szkół Roniczych w Potoczku oraz Urząd Gminy. Najwięksi przedsiębiorcy na terenie gminy to (według alfabety):

1. Kozłowska Modesta S.C. – produkcja ceramiki budowlanej, cegielnia
2. „LEWTRANS” Usługi Transportowe Lewandowski Janusz S.C.
3. „Parkan” Bekoniarstwo K. Goworek, P. Wojtaszek S.C.
4. PPH „RAFPOL” sp. z o.o.

5. P.P.H.U. „STARE DREWNO” – produkcja i sprzedaż mebli i elementów wyposażenia wnętrz ze starego drewna
6. Przedsiębiorstwo Handlowo – Usługowe Transportowe Mazur Janusz
7. Skrzypek Adolf – produkcja ceramiki budowlanej, cegielnia
8. Usługi Transportowe Handel Opalem i Materiałami Budowlanymi Brankiewicz Edward S.C.
9. Usługi Transportowe Małek – Janiec Jadwiga
10. Zakład Stolarski Kaproń Robert – usługi stolarskie, konserwacja i renowacja starych, zabytkowych mebli, produkcja nowych mebli w starym stylu.

Wszystkie przedsiębiorstwa zatrudniają poniżej 50 osób.

3.3.2. Struktura podstawowych branż gospodarki

3.3.2.1. Rolnictwo

Gmina Potok Wielki ma typowo rolniczy charakter. Rolnictwo jest główną gałęzią gospodarki gminy. Większość mieszkańców utrzymuje się głównie z gospodarstw rolnych. Ponad połowę powierzchni zajmują użytki rolne (5723 ha). Aż 89,32% powierzchni użytków rolnych zajmują grunty orne, tylko 7,76% łąki i pastwiska i 2,92% stanowią sady. Średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 5,32 ha użytków rolnych (w powiecie janowskim – 4,68 ha).

Tabela nr 13.

Powierzchnia gruntów wg rodzaju gospodarstwa i grup obszarowych użytków rolnych		
ogółem	ar	702 335
użytki rolne	ar	576 656
grunty orne ogółem	ar	527 544
grunty orne pod zasiewami	ar	499 433
grunty orne odłogi	ar	19 871
grunty orne ugory	ar	8 240
sady	ar	11 979
łąki trwale ogółem	ar	26 281
łąki trwale użytkowane	ar	20 242
pastwiska ogółem	ar	10 852
pastwiska użytkowane	ar	9 580

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

las i grunty leśne ogółem	ar	32 144
las i grunty leśne zalesione	ar	31 863
pozostałe grunty ogółem	ar	93 535
pozostałe grunty zadrzewione i zakrzewione	ar	1 482

Źródło: dane GUS z 2002 r. na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego

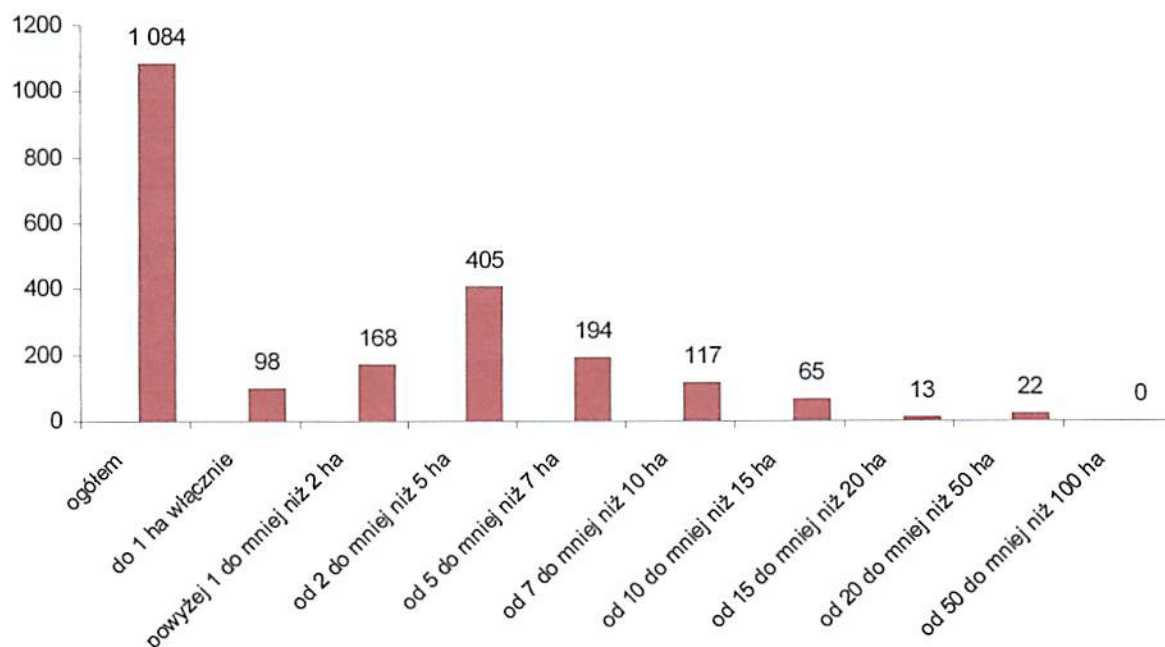
Tabela nr 14.

Powierzchnia zasiewów wg rodzaju gospodarstwa		
ogółem	ar	499 433
pszenica ozima	ar	102 925
pszenica jara	ar	13 628
żyto	ar	18 141
jęczmień ozimy	ar	6 247
jęczmień jary	ar	105 828
owies	ar	25 045
pszenżyto ozime	ar	21 679
pszenżyto jare	ar	3 076
mieszanki zbożowe ozime	ar	0
mieszanki zbożowe jare	ar	95 017
gryka, proso i inne zbożowe	ar	19 009
kukurydza na ziarno	ar	2 195
kukurydza na zielonkę	ar	2 244
strączkowe jadalne	ar	10
ziemniaki	ar	32 106
buraki cukrowe	ar	20 936
rzepak ozimy	ar	270
rzepak jary	ar	147
okopowe pastewne	ar	875
warzywa gruntowe	ar	2 646
truskawki	ar	372

Źródło: dane GUS z 2002 r. na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego

W strukturze zasiewów dominują zboża (82,21% powierzchni zasiewów) głównie jęczmień jary i pszenica ozima. Duża grupa gospodarstw specjalizuje się w produkcji trzody chlewnej.

Wykres nr 13. Gospodarstwa wg grup obszarowych użytków rolnych

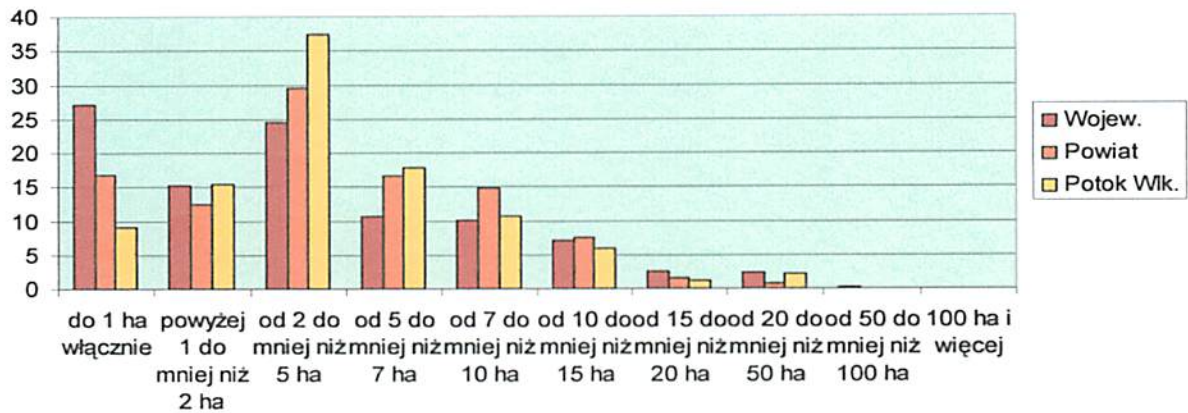
Źródło: dane GUS z 2002 r. na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego

Duże rozdrobnienie gospodarstw jest zjawiskiem niekorzystnym, gdyż w znacznym stopniu ogranicza wprowadzanie nowych technologii, postępu biologicznego, co oznacza słabą pozycję producentów. Pomimo tego w stosunku do powiatu janowskiego, Potok Wielki jest jedną z bardziej zmodernizowanych rolniczo gmin.

O słabości sektora rolnego świadczy również niekorzystna struktura wykształcenia rolników. Prawie połowa gospodarstw rolnych prowadzona jest przez osoby nie posiadające wykształcenia rolniczego. Tylko w sześciu przypadkach gospodarstwa rolne prowadzone są przez osoby z kierunkowym wykształceniem wyższym. Niskie wykształcenie rolników prowadzących gospodarstwa rolne jest jednym z powodów niskiej efektywności sektora rolnego i braku jego specjalizacji. Pomimo tego istnieje spore zainteresowanie wykorzystaniem środków z Unii Europejskiej na prowadzenie i modernizację gospodarstw rolnych.

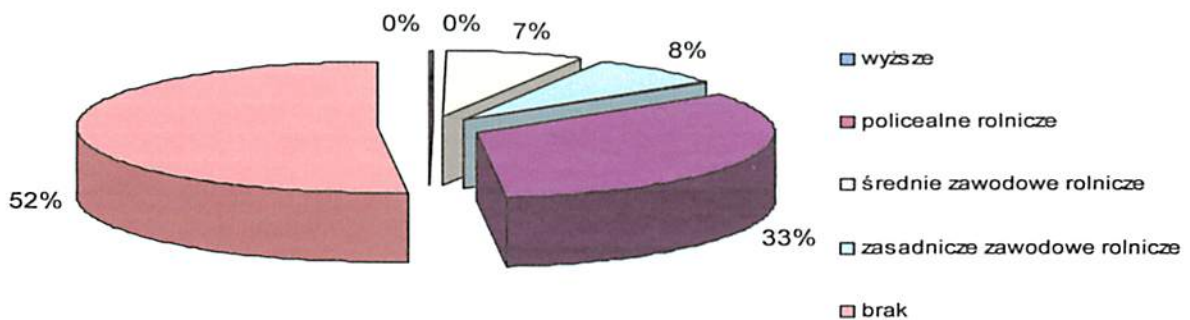
Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

Wykres nr 14. Porównanie procentowego udziału wg grup obszarowych

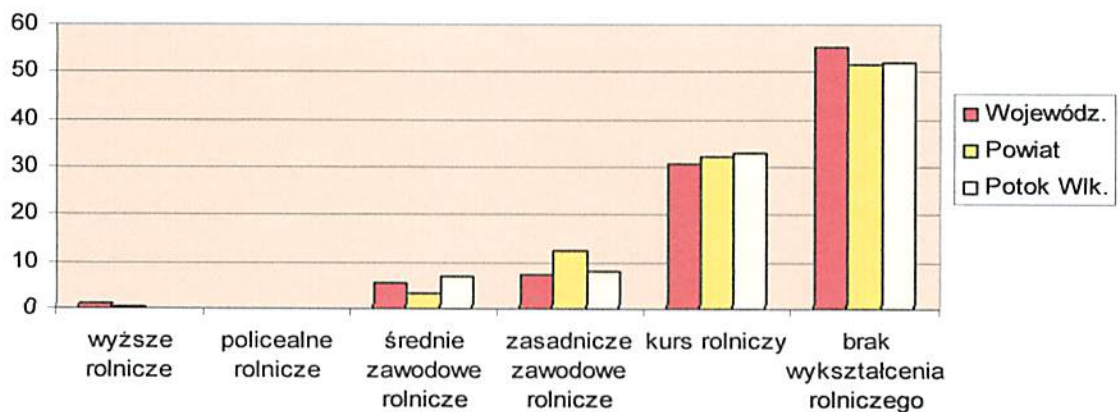
Źródło: dane GUS Powszechny Spis Rolny 2002

Wykres nr 15. Struktura wykształcenia rolników

Źródło: dane GUS z 2002 r. na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego

Wykres nr 16. Porównanie struktury wykształcenia w gminie, powiecie i województwie

Źródło: dane GUS z 2002 r. na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego

Struktura obszarowa gospodarstw rolnych w gminie nie odbiega zasadniczo od struktury obszarowej w powiecie janowskim i województwie lubelskim. Również poziomem wykształcenia rolników gmina nie odbiega od powiatu i całego województwa lubelskiego.

W gminie prowadzona jest hodowla karpia. Jest 840 ha stawów rybnych. Istnieją trzy większe gospodarstwa rybackie oraz kilkanaście mniejszych gospodarstw uprawia hodowlę karpia. Produkują rocznie około 800 ton ryb.

Systematycznie rozwija się przemysł drzewny. Na terenie gminy funkcjonuje kilka zakładów związanych m.in. z produkcją mebli.

W celu racjonalizacji produkcji rolniczej niezbędne są:

- zmiany w strukturze obszarowej gospodarstw rodzinnych,
- zwiększenie poziomu produkcji i rentowności gospodarstw poprzez pogłębienie specjalizacji i koncentracji produkcji,
- utrzymanie tradycji uprawy tych gatunków, w których gospodarstwa osiągały wysoki poziom specjalizacji,
- urynkowanie produkcji rolniczej (system informacji rynkowej, giełdy towarowe),
- wspieranie tworzenia sprawnie funkcjonującej obsługi rolnictwa.

3.3.2.2. Turystyka

Turystyka zaczyna odgrywać pewne znaczenie w gospodarce gminy. Świadczy o tym fakt, że z roku na rok zwiększa się liczba atrakcji dla osób przyjeżdżających (np. Święto Karpia). Obecnie w gminie funkcjonuje 9 gospodarstw agroturystycznych. Na coraz większą skalę obserwuje się wykup terenów pod działki letniskowe, zwłaszcza na terenie Malińca i Osówka. Powstają ścieżki rowerowe, tworzy się infrastruktura towarzysząca. Przy Urzędzie Gminy w Potoku Wielkim powstanie punkt informacji turystycznej. Gmina jest członkiem Lokalnej Grupy Działania „Leśny Krąg”.

3.3.3. Ilość podmiotów gospodarczych

Z powodu słabej infrastruktury drogowej małe jest zainteresowanie potencjalnych inwestorów. Większość zarejestrowanych na terenie gminy działalności to mikro i małe przedsiębiorstwa

Tabela nr 15.

PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ ZAREJESTROWANE W REJESTRZE REGON WG SEKCJI PKD							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ogółem	160	194	205	217	218	212	215
Sektor publiczny	22	21	23	25	25	26	27
Sektor prywatny	138	173	182	192	193	186	188

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

Tabela nr 16. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w gminie

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie	81	109	118	113	106	97	101
Liczba podmiotów usługowych	34	47	50	54	51	48	50

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

Tabela nr 17. Podział podmiotów gospodarczych pod względem formy działalności

Podmioty gospodarcze stan na 31.12.2006 r.					
	Ogółem	Spółki handlowe	Spółki cywilne	Osoby fizyczne	Inne
Potok Wielki	215	2	14	154	45

Źródło: dane GUS

W gminie występuje niewielka dynamika przyrostu podmiotów gospodarczych. Pozytywnym czynnikiem dla gminy, który może mieć pewne znaczenie w rozwoju gospodarczym, jest przebiegająca wzdłuż jej granicy z powiatem krańskim linia kolejowa.

3.4. Infrastruktura techniczna

3.4.1. Infrastruktura komunikacyjna

Infrastruktura drogowa jest słabo rozwinięta w gminie. Przebiega tędy droga wojewódzka nr 857 Zaklików – Modliborzycy, łącząca drogę krajową nr 19 w Modliborzycach (Białystok – Lublin – Rzeszów) z drogą wojewódzką nr 855 w Zaklikowie (Olbięcín – Zaklików – Stalowa Wola). W najlepszym stanie jest droga prowadząca z Potoczka do Trzydnika, która stanowi jednocześnie najkrótsze połączenie z drogą krajową nr 19 do Lublina. W najgorszym stanie znajduje się droga powiatowa Polichna Podlesie – Potok Stany. Ogólny stan dróg gminnych można ocenić jako zły. Drogi powiatowe nierzadko są w gorszym stanie, gdyż od wielu lat były one wyłącznie remontowane.

Tabela nr 18 Długość poszczególnych dróg w latach 2000 – 2006.

Długość w km	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Drogi gminne	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8	52,8
Drogi powiatowe	41,8	41,8	41,8	41,7	41,7	41,7	41,7
Drogi wojewódzkie	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2

Źródło: dane Urzędu Gminy w Potoku Wielkim (stan listopad 2007r.)

Na pogarszający się stan dróg ma niewątpliwy wpływ stale rosnąca ilość zarejestrowanych pojazdów. W każdej kategorii pojazdów przybywa, więc rozwój i poprawa stanu dróg jest jednym z najważniejszych zadań władz samorządowych. Jednak główną przyczyną jest brak budowy nowych nawierzchni, a ograniczanie się do wykonywania częściowych remontów dróg, zwłaszcza na drogach powiatowych. Realizowana jest inwestycja związana z budową chodnika prowadzącego od Potoczka do Dąbrówki. Realizowana jest w częściach tam gdzie jest to najpilniejsze.

3.4.2. Infrastruktura ochrony środowiska

Szanse rozwoju Gminy Potok Wielki w dużej mierze opierają się o walory środowiskowe, w związku z tym ważnym elementem jest dbałość o stan środowiska naturalnego. Głównym zagadnieniem jest rozwój infrastruktury technicznej, poprawiającej jego stan.

Wysoka wartość walorów przyrodniczo-krajobrazowych gminy, korzystny klimat, czyste powietrze oraz dobre warunki do produkcji rolnej stanowią bogactwo i szansę rozwoju gminy, nakładając jednocześnie ograniczenia wynikające z konieczności ich wykorzystania na zasadach zrównoważonego rozwoju.

Identyfikując ograniczenia, wynikające ze stanu i przeobrażeń środowiska naturalnego, wymienić należy:

- obszary prawnie chronione; w ich obrębie wyklucza się lokalizację wszystkich inwestycji, mogących zakłócić równowagę ekologiczną i zdegradować walory krajobrazowe,
- gleby wysokich klas bonitacyjnych,
- lasy, w przewadze glebochronne i wodochronne, ustawowo chronione,
- lokalne obszary lessowe, zagrożone erozją wodną i eoliczną, która prowadzi do degradacji gleb; w ich obrębie zasady gospodarowania podlegają szczególnym rygorom; w obrębie obszarów lessowych, narażonych na erozję eoliczną, likwidacja zadrzewień na miedzach i scalanie gruntów może w dużym stopniu nasilać rozmiary erozji eolicznej,
- wody powierzchniowe; doliny rzek podlegają ochronie - należy je chronić przed zabudową oraz tworzeniem nasypów ziemnych w poprzek dolin; w obrębie obszarów o pokrywie lessowej, każda zmiana spływu wód powierzchniowych może zainicjować erozję powierzchniową i degradację gruntów; degradację gleb mogą powodować zanieczyszczenia, których źródłem są składowiska odpadów, środki chemiczne stosowane w rolnictwie oraz zanieczyszczenia komunikacyjne.

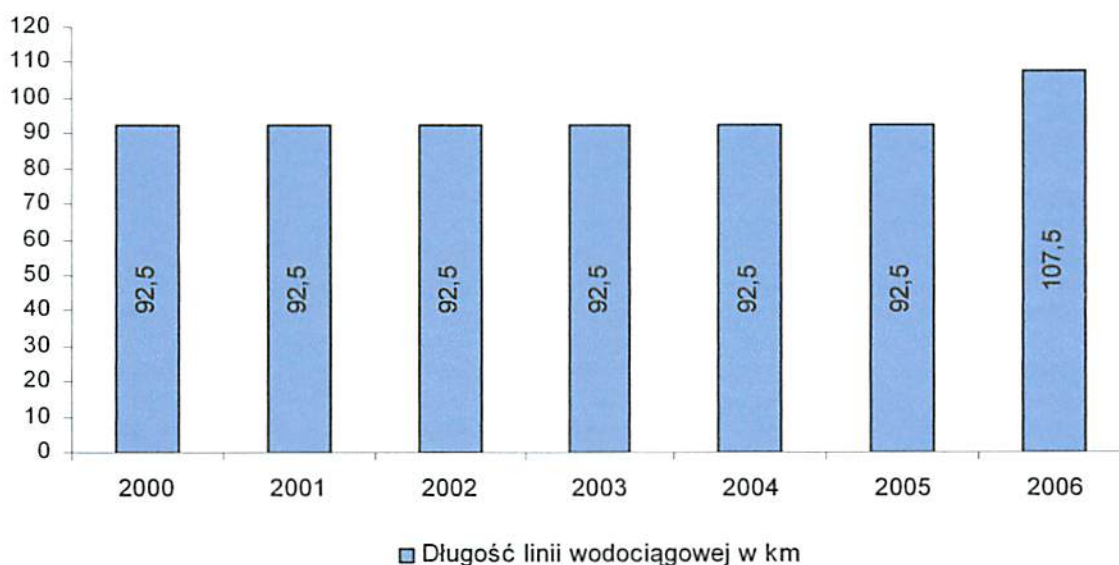
Ich ochrona nakłada obowiązek uregulowania w ich obrębie:

- gospodarki wodno – ściekowej,
- gospodarki odpadami.

3.4.2.1. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

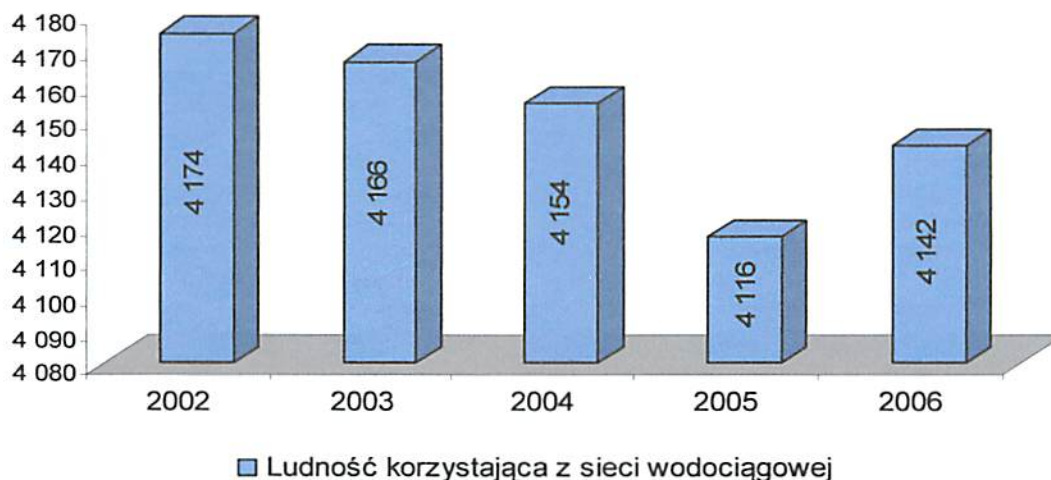
Bardzo dobrze rozwinięta jest sieć wodociągowa, każde gospodarstwo na terenie gminy ma możliwość podłączenia do wodociągu. Ludność korzysta z wody pobieranej z trzech ujęć: Popielarnia, Zarajec Potocki, Osinki. Miejscowości Maliniec i Osówek mają podłączenie do linii wodociągowej z sąsiedniej gminy Modliborzyce. Długość linii wodociągowych wynosi 107,5 km.

Wykres nr 17. Długość linii wodociągowych w latach 2000 – 2006

Źródło: dane GUS

Wykres nr 18. Liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej

Źródło: dane GUS

W gminie nie ma w ogóle linii kanalizacyjnych. Planowana jest budowa sieci kanalizacyjnej wzdłuż trasy Potoczek – Trzydnik. Ścieki będą odprowadzane do planowanej gminnej oczyszczalni w Potoczku. W chwili obecnej opracowana jest dokumentacja techniczna, uzyskane jest pozwolenie na budowę oraz wykupiony teren pod inwestycję. Wykonana i zatwierdzona jest koncepcja gospodarki wodno-ściekowej. Nie planuje się budowy sieci kanalizacyjnej do wsi nie leżących przy trasie Potoczek – Trzydnik, ze względu na bardzo wysokie nieuzasadnione ekonomicznie koszty. Docelowo powinny tam powstawać przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Obecnie w gminie znajduje się jedna lokalna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków, zlokalizowana na terenie Zespołu Szkół Rolniczych w Potoczku, obsługująca budynki ZSR i pobliskiej szkoły podstawowej. Z pozostałych budynków użyteczności publicznej ścieki odwożone są do oczyszczalni ścieków w Janowie Lubelskim. Przy około 20 gospodarstwach znajdują się przydomowe oczyszczalnie ścieków, w większości przypadków dofinansowane ze środków Unii Europejskiej. Z większości gospodarstw ścieki są odwożone wozami asenizacyjnymi do oczyszczalni ścieków w Janowie Lubelskim.

W ciągu najbliższych lat należy podjąć pilne działania na rzecz wyposażenia gminy w infrastrukturę kanalizacyjną. Na terenach zwartej osadnictwa należy opracować koncepcję budowy zbiorczej sieci kanalizacyjnej i sfinansowanie tej inwestycji w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowościach kolonijnych jest nieopłacalna pod względem ekonomicznym oraz kłopotliwa do realizacji pod względem technicznym. Dlatego też na takich terenach najlepszym rozwiązaniem powinna być instalacja indywidualnych (przydomowych) oczyszczalni ścieków.

3.4.2.2. Gospodarka odpadami

Gmina posiada własne wysypisko śmieci o powierzchni 0,52 ha spełniające wszystkie wymogi ochrony środowiska. Jego eksploatacja pierwotnie zaplanowana była do 2017 roku, jednak w wyniku bardzo dużego wywozu śmieci konieczne będzie wcześniejsze zamknięcie go. W gminie nie będzie budowane nowe wysypisko śmieci.

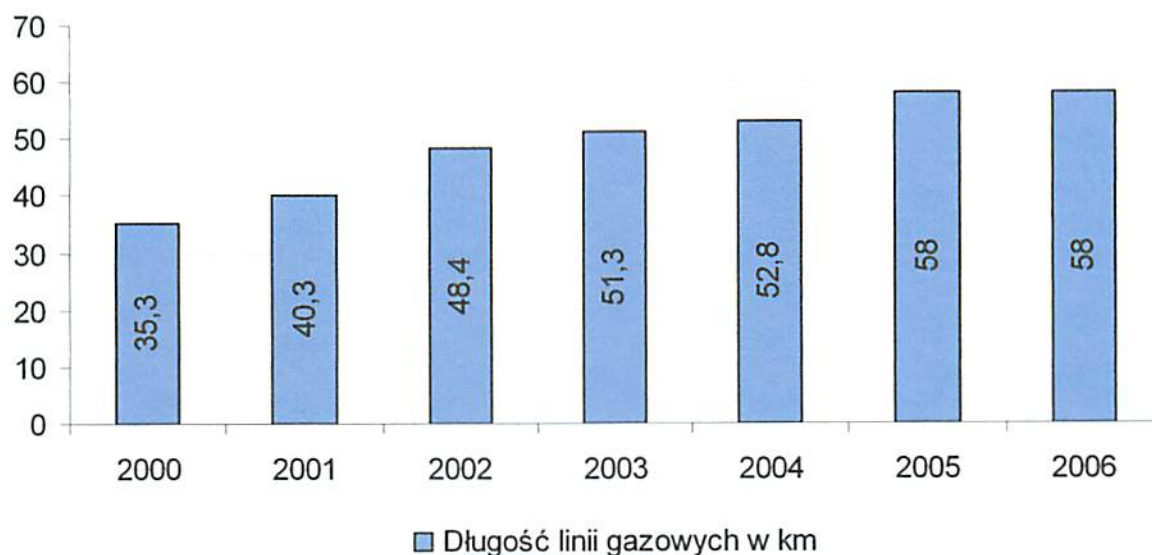
Po zamknięciu obecnie czynnego wysypiska planuje się wywozić odpady na składowisko odpadów komunalnych w Janowie Lubelskim. Śmieci są odbierane przez gminę z gospodarstw indywidualnych, co korzystnie wpływa na czystość okolicznych lasów. Poprzez takie działania, śmieci nie są wywożone na dzikie wysypiska. Ludność miejscowa prowadzi w gospodarstwach segregację odpadów.

W ciągu najbliższych lat, należy doprowadzić do wdrożenia sprawniejszego systemu zbiórki, segregacji i unieszkodliwiania odpadów w gminie Potok Wielki. Zarys funkcjonowania takiego systemu został opracowany w Planie gospodarki odpadami dla gminy Potok Wielki oraz Planie gospodarki odpadami dla powiatu janowskiego. Oprócz zrealizowania niezbędnych inwestycji, ważnym elementem efektywnej gospodarki odpadami powinny być działania uświadamiające mieszkańców gminy w zakresie właściwego postępowania z powstającymi w ich gospodarstwach odpadami.

3.4.3. Infrastruktura gazowa

Sieć gazowa w porównaniu do innych gmin powiatu janowskiego jest dobrze rozwinięta. Długość linii gazowych pod koniec 2006 roku wynosiła 58 km. Od 2000 roku do 2006 roku ich długość zwiększyła się 22,7 km. Sieć gazowa wykonana jest wzdłuż trasy Potoczek – Trzydnik. Nie planuje się budowy sieci gazowej do kolonijnych wsi, ze względu na bardzo wysokie nieuzasadnione ekonomicznie koszty wynikające z analizy kosztów przeprowadzonej przez PGNiG. Do końca 2007 r. 700 gospodarstw zostało podłączonych do linii gazociągowej, jednak nie wszyscy korzystają z gazu. Głównie gaz wykorzystywany jest w gospodarstwach domowych do podgrzewania wody oraz do kuchenek gazowych. Natomiast wszystkie budynki publiczne ogrzewane są gazem. Do wielu gospodarstw nie można wykonać przyłączy gazowych, ponieważ budowa jest zbyt kosztowna.

Wykres nr 19. Długość linii gazowej w gminie w poszczególnych latach

Źródło: dane GUS

3.4.4. Infrastruktura energetyczna

Infrastruktura energetyczna jest najlepiej rozwiniętą dziedziną w gminie. Każde gospodarstwo w gminie jest podłączone do linii energetycznej. Wszystkie istniejące linie są sukcesywnie modernizowane, a także budowane są nowe do oświetlenia ulic.

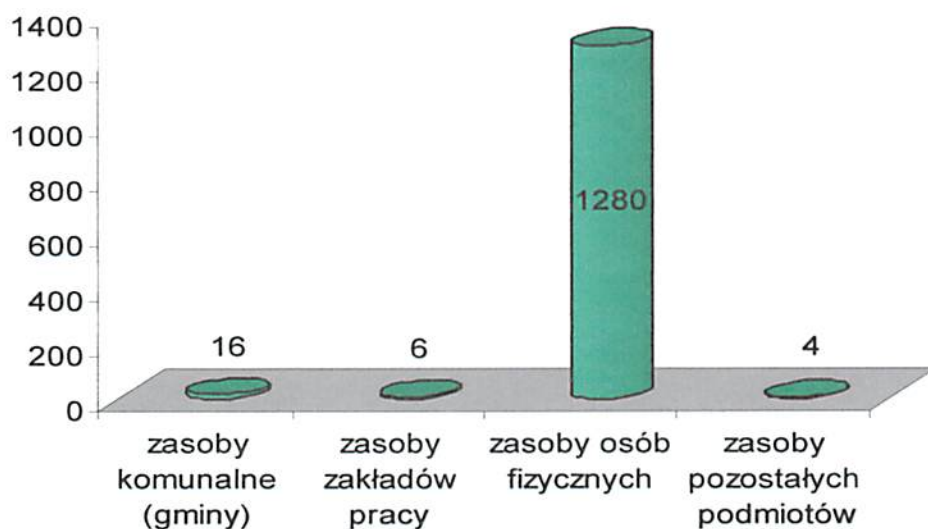
3.4.5. Infrastruktura telekomunikacyjna i teleinformatyczna

Linia telekomunikacyjna jest bardzo dobrze rozwinięta. W gminie każde gospodarstwo domowe ma możliwość podłączenia stacjonarnego telefonu, a także internetu. Przeprowadzono kompleksową telefonizację gminy, przy partycypacji w kosztach TP S.A., Gminy i mieszkańców. Kablowa sieć rozdzielcza, ziemna obejmuje 90% terenu gminy. Zainstalowano nowoczesną centralę telefoniczną. Obecnie z niespełna 1300 gospodarstw znajdujących się w gminie ponad 1000 posiada podłączoną linię telefoniczną, a w około 300 korzysta z internetu. Trochę słabiej jest rozwinięta infrastruktura telefonii komórkowej. Na całym obszarze gminy jest dobry zasięg jedynie operatora telefonii komórkowej Plus GSM.

3.4.6. Infrastruktura mieszkaniowa

Budownictwo mieszkaniowe w gminie realizowane jest w następujących formach: zabudowa zagrodowa, zabudowa jednorodzinna, zabudowa wielorodzinna. Przeważającą formą jest zabudowa zagrodowa występująca we wszystkich miejscowościach gminy. Przeważają mieszkania w zasobach prywatnych. Gmina dysponuje uzbrojonymi terenami pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne. Wytyczono 25 działek w Potoczku, na niektórych stoją już nowe domy. Gmina w dalszych planach przewiduje budowę mieszkań socjalnych.

Wykres nr 20. Zasoby mieszkaniowe wg form własności

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

Tabela nr 19. Gospodarka mieszkaniowa

Zakres danych	J.m.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
mieszkania	miesz.	1454	1455	1272	1306	1306	1306	1306
izby	izba	4875	4881	5111	5188	5188	5188	5188
powierzchnia użytkowa mieszkania	m kw.	105937	106085	122920	124780	124780	124780	124780
wodociąg	miesz.	-	-	1063	1053	1053	1053	1053
ustęp splukiwany	miesz.	-	-	729	726	726	726	726
łazienka	miesz.	-	-	771	768	768	768	768
centralne ogrzewanie	miesz.	-	-	660	656	656	656	656
gaz sieciowy	miesz.	-	-	99	101	101	101	101
wodociąg	%	-	-	-	80,6	80,6	80,6	80,6
łazienka	%	-	-	-	58,8	58,8	58,8	58,8

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

centralne ogrzewanie	%	-	-	-	50,2	50,2	50,2	50,2
----------------------	---	---	---	---	------	------	------	------

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

Tabela nr 20. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1 mieszkania	m ²	-	-	96,6	95,5	95,5	95,5	95,5
Na 1 osobę	m ²	-	-	24,4	24,8	24,9	25,2	25,3

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

Dla porównania w powiecie janowskim średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na m² wynosi 87,5, a średnia powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę wynosi 23,8 m².

Z powyższych danych wynika, że w gospodarce mieszkaniowej od kilku lat występuje stagnacja. Nie oddaje się do użytku nowych mieszkań, zarówno prywatnych jak i komunalnych. Nie poprawia się również standard mieszkań. Jest to spowodowane m.in. niskimi dochodami mieszkańców i starzeniem się społeczności gminnej.

3.5. Infrastruktura społeczna

3.5.1. Infrastruktura edukacyjna, sportowa i kultury

W gminie Potok Wielki znajdują się cztery szkoły podstawowe, trzy szkoły gimnazjalne oraz jedna ponadgimnazjalna. Liczba szkół podstawowych i ponadgimnazjalnych nie zmieniła się w ostatnich latach. Zwiększenie się liczby szkół gimnazjalnych spowodowane było zmianą organizacji i powstanie zespołów szkół. Wszystkie budynki szkolne w ostatnich latach zostały wyremontowane.

Tabela nr 21 Liczba szkół w gminie

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Liczba szkół podstawowych	4	4	4	4	4	4	4
Liczba szkół gimnazjalnych	1	1	1	3	3	3	3
Liczba szkół ponadgimnazjalnych	1	1	1	1	1	1	1

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

Infrastruktura sportowa jest słabo rozwinięta w całej gminie znajduje się tylko jedna hala sportowa przy Zespole Szkół Rolniczych w Potoczku. Wybudowana została w 2004 r. W gminie znajdują się także dwie sale gimnastyczne jednak są to tylko wydzielone nieduże pomieszczenia w budynkach szkolnych. Przy szkołach są boiska, jednak stan ich jest niezadowalający. W Osinkach znajduje się pełnowymiarowe boisko użytkowane przez GLKS Potok Wielki. Planowana jest budowa trzech boisk szkolnych docelowo ze sztuczną nawierzchnią. W miejscowości Potok Wielki ma zostać wybudowane boisko wielofunkcyjne z trybunami.

W gminie jest klub sportowy, w którym działają dwie drużyny: seniorzy i juniorzy.

Infrastruktura kulturalna jest słabo rozwinięta, gdyż na terenie gminy jest jeden ośrodek kultury. Budynek, w którym mieści się GOK wymaga remontu. Znajdują się także dwie biblioteki. W Potoku Stanach utworzono Lokalne Centrum Kultury w zmodernizowanym obiekcie po dawnej remizie.

3.5.2. Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej

Opieka zdrowotna w gminie jest zapewniona każdemu mieszkańcowi poprzez dwa zakłady opieki zdrowotnej. Pracuje w nich trzech lekarzy rodzinnych oraz trzech lekarzy specjalistów.

Tabela nr 22.

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Przychodnie Zakłady Opieki Zdrowotnej	Ogółem	2	2	2	2	2	2	2
	Publiczne	2	2	0	0	0	0	0
	Niepubliczne	0	0	2	2	2	2	2

Źródło: dane GUS stan na 31.12.2006 r.

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

Tabela nr 23.

Jednostka terytorialna:		Potok Wielki							
Kategoria:		OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOLECZNA							
		J. m.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
PLACÓWKI AMBULATORIJNEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ									
Przychodnie ogółem									
ogółem	ob.		0	0	0	3	-	-	-
Przychodnie wg form organizacyjnych									
ogółem	ob.		0	0	0	3	-	-	-
publiczne	ob.		0	0	0	0	-	-	-
niepubliczne	ob.		0	0	0	3	-	-	-
Przychodnie, ośrodki zdrowia									
przychodnie ogółem	ob.		0	0	0	3	-	-	-
ośrodki zdrowia ogółem	ob.		1	2	3	-	-	-	-
Zakłady opieki zdrowotnej									
ogółem	ob.		-	-	-	-	3	3	3
publiczne	ob.		-	-	-	-	0	0	0
niepubliczne	ob.		-	-	-	-	3	3	3
slużby medycyny pracy	ob.		-	-	-	-	0	0	0
praktyki lekarskie w miastach	osoba		0	0	0	0	0	0	0
praktyki lekarskie na wsi	osoba		0	0	0	0	0	0	0
Placówki podległe samorządowi terytorialnemu									
przychodnie ogółem	ob.		0	0	0	-	-	-	-
przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie	ob.		-	-	-	0	0	0	0
ośrodki zdrowia ogółem	ob.		1	2	0	-	-	-	-
Porady ogólnodostępne									
porady ogółem									
ogółem	jed.		-	-	-	21 440	21 477	19 720	18 458
podległa samorządowi terytorialnemu	jed.		-	-	-	0	0	0	0
porady lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej									
ogółem	jed.		-	-	-	16 298	16 388	17 558	-
podległa samorządowi terytorialnemu	jed.		-	-	-	0	0	0	-
porady w poradniach stomatologicznych									
ogółem	jed.		-	-	-	2 859	2 981	-	-
podległa samorządowi terytorialnemu	jed.		-	-	-	0	0	-	-
APTEKI I PUNKTY APTECZNE									
Apteki									
ogółem									
apteki	ob.		1	1	1	1	1	1	1
farmaceuci	osoba		-	-	1	2	-	-	-
aptekarze	osoba		1	1	-	-	-	-	-
mgr farmacji	osoba		-	-	-	-	2	2	2
prywatne									
apteki	ob.		1	1	1	-	-	-	-
farmaceuci	osoba		-	-	1	-	-	-	-
aptekarze	osoba		1	1	-	-	-	-	-
Punkty apteczne									
punkty apteczne	ob.		0	0	0	0	1	1	1
farmaceuci	osoba		-	-	0	0	-	-	-
mgr farmacji	osoba		-	-	-	-	1	1	1
Apteki - wskaźniki									
ludność na aptekę ogólnodostępną	osoba		-	-	5 041	5 025	5 004	4 954	4 931

Źródło: dane GUS

3.5.4. Infrastruktura turystyki

Turystyka jest najlepiej rozwijającą się gałęzią w gminie. Powstają nowe gospodarstwa agroturystyczne. W okresie wakacyjnym internat Zespołu Szkół w Potoczku oferuje miejsca noclegowe dla przyjeżdżających turystów. Na terenie gminy funkcjonuje 9 gospodarstw agroturystycznych. Znajdują się tutaj bardzo dobre tereny do odpoczynku, duża część z nich są zalesione co zwiększa możliwości wypoczynku dla osób przyjeżdżających. W granicach gminy znajduje się wiele obiektów zabytkowych, lub będących w zainteresowaniu konserwatora ochrony zabytków; jak również wiele pomników przyrody. W gminie rozpoczyna się pieszy szlak turystyczny prowadzący z Potoka Wielkiego do Ujścia. Dodatkowo planowane jest oznakowanie nowych szlaków turystycznych, zarówno pieszych jak i rowerowych.

3.6. Zarządzanie

3.6.1. Możliwości budżetowe gminy

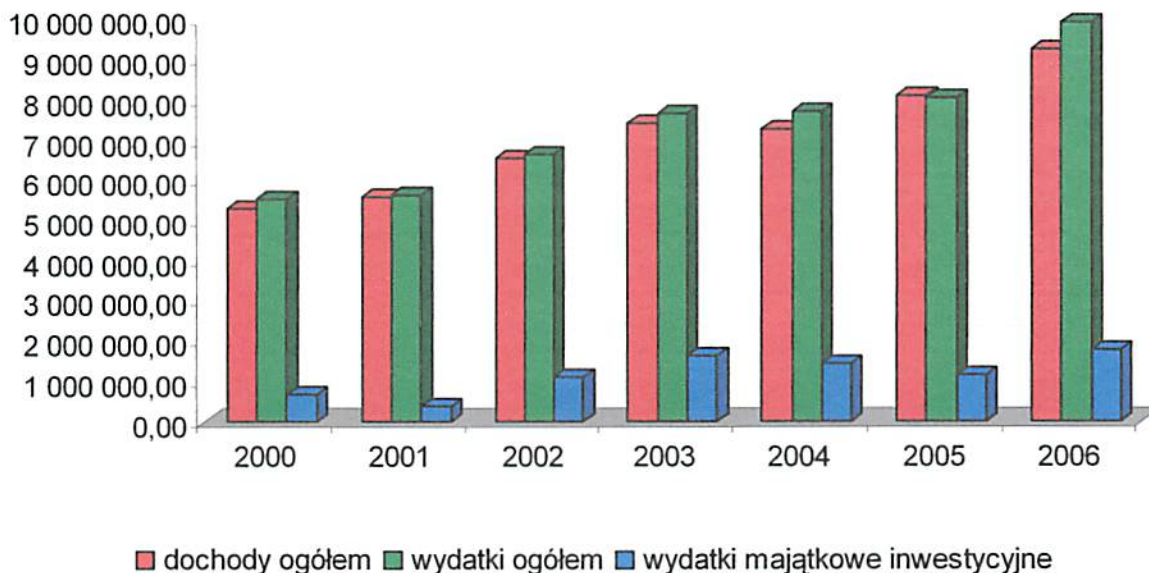
Wykonanie wszelkich inwestycji w pełni uzależnione jest od ilości środków finansowych, jakimi dysponuje gmina. Zdolność gminy do inwestowania, uzależniona jest głównie od wielkości dochodów oraz struktury wydatków w budżecie gminy. W ciągu ostatnich lat można zaobserwować stały wzrost dochodów gminy Potok Wielki.

Dochody budżetu gminy w 2006 roku zostały zaplanowane na kwotę 9 648 616 zł, zaś wydatki ustalone na 11 485 110 zł. Realizacja budżetu wyglądała następująco: dochody budżetowe gminy zrealizowano na kwotę 9 245 909 zł, co stanowiło 95,83% zaplanowanych dochodów, natomiast wydatki - 9 899 267 zł, co stanowiło 86,19% zaplanowanych w budżecie wydatków. Dochody własne gminy zaplanowane w wysokości 2 405 389 zł zostały wykonane w 92,86%. Wydatki na zadania współfinansowane ze środków UE wyniosły ogółem 183 686 zł. Zadłużenie gminy na koniec 2006 roku wynosiło 1 502 583 zł. Były to kredyty długoterminowe. Stanowiły

one wsparcie dochodów na poziomie 16,25%. W roku 2007 dochody budżetu zaplanowano w wysokości 10 434 783 zł, natomiast wydatki na kwotę 11 591 274 zł. Realizacja budżetu wyglądała następująco: dochody budżetowe wyniosły 10 108 234 zł. Z zaplanowanych dochodów do budżetu wpłynęło 96,87% przewidzianych wpływów. Natomiast wydatki budżetowe wyniosły 10 746 720 zł, co dało 92,71% zrealizowanych planów budżetowych. W 2007 roku zaplanowano inwestycje na kwotę 931 000 zł z tego 730 000 zł ze środków pomocowych. Inwestycje zostały zrealizowane w całości. Na koniec 2007 roku gmina miała zobowiązania do spłaty w wysokości 2 131 334 zł z tytułu zaciągniętych kredytów długoterminowych, co stanowiło 21,09% dochodów. Na przestrzeni lat wzrósł dochód w przeliczeniu na jednego mieszkańca z 1 297,32 zł w 2000 r. do 1 866,35 zł w 2006 roku. Związane jest to m.in. ze zwiększającym się udziałem w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa, a także ze wzrostem wpływów z podatków samorządowych oraz zwiększającego się dochodu z majątku gminy. W latach 2004-2006 najbardziej wzrosły wydatki na opiekę społeczną. Finansowanie tej dziedziny wzrosło prawie dwukrotnie z 789 675,00 zł w 2004 r. do 2 103 104,44 zł w 2006 roku. Wydatki na oświatę i wychowanie od kilku lat kształtują się na jednym poziomie z niewielkimi wahaniami w poszczególnych latach - w 2006 roku wyniosły 3 518 484,74 zł. Rokrocznie zwiększają się dochody gminy, co jest dobrą prognozą na następne lata. Najbardziej zadowalający jest wzrost wpływów z udziałów w podatkach stanowiących dochód z budżetu państwa.

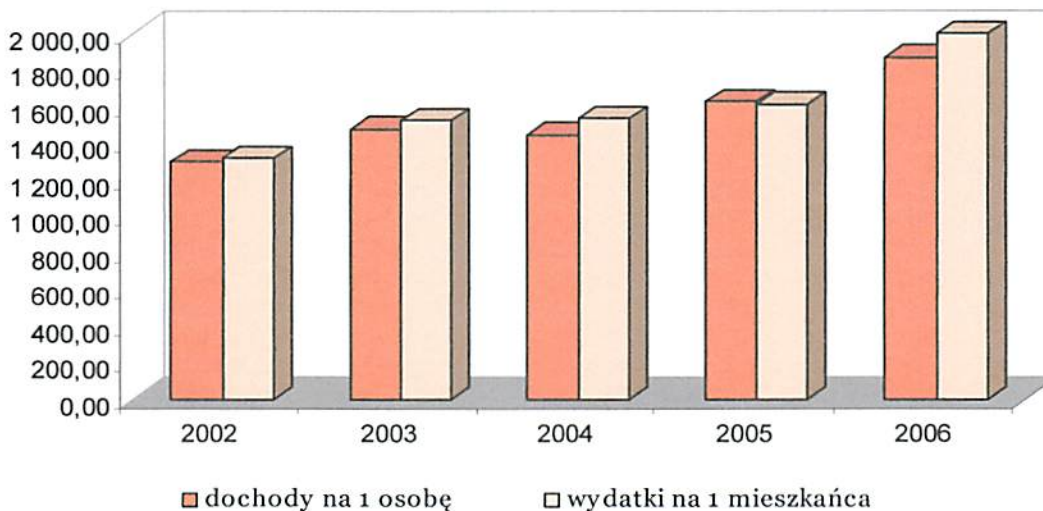
Stosunkowo niekorzystnie kształtuje się struktura wydatków w budżecie gminy. Szacuje się że ponad 70% wydatków budżetu gminy stanowią wydatki bieżące jednostek budżetowych.

Wykres nr 21. Dochody i wydatki budżetu gminy

Źródło: dane GUS

Wykres nr 22. Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w gminie

Źródło: dane GUS

Z powyższych danych wynika, że w ciągu ostatnich kilku lat systematycznie rosną dochody budżetu gminy (średnio o 9,78% rocznie). Jednak rosną również wydatki budżetu gminy (i to nieco szybciej bo średnio o 10,4% rocznie). Ponadto wydatki przewyższają dochody (za wyjątkiem roku 2005). Niska zdolność inwestycyjna gminy powoduje konieczność poszukiwania zewnętrznych źródeł dofinansowania. W latach 2005-2007 na działania inwestycyjne udało się gminie pozyskać środki w

wysokości 1 904 163 zł. Głównymi źródłami dofinansowania zadań inwestycyjnych były m.in.: Program przedakcesyjny „SAPARD”, PAOW, SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”.

3.6.2. Promocja gminy Potok Wielki

Promocja gminy jest realizowana głównie poprzez współdziałanie z działającą w powiecie janowskim Lokalną Grupą Działania „Leśny Krąg”.

3.6.3. Kapitał społeczny

Wydaje się, że kapitał społeczny w gminie jest stosunkowo niski. Za takim stwierdzeniem przemawiają następujące argumenty:

- Niewielki odsetek radnych z wyższym lub średnim wykształceniem,
- Stosunkowo niewielka ilość działających organizacji pozarządowych na terenie gminy (15 organizacji, co daje 3,04 organizacje na 1000 mieszkańców, przy średniej dla województwa 2,2 – jednak tylko kilka z nich działa aktywnie),
- Niewielkie zaangażowanie mieszkańców gminy w życie społeczno-kulturalne (np. niski stopień korzystania z księgozbiorów bibliotecznych, niski poziom świadomości ekologicznej, bardzo niski poziom aktywności wyborczej, itd.)
- Duży poziom wykluczenia społecznego, połączony często z patologicznym nadużywaniem alkoholu.

3.6.3.1. Organizacje pozarządowe

W gminie działa 15 organizacji pozarządowych.

Do najważniejszych należą:

1. Gminny Ludowy Klub Sportowy Potok Wielki
2. Uczniowski Klub Sportowy „Błyskawica”
3. Towarzystwo Przyjaciół Gminy Potok Wielki
4. Uczniowski Klub Sportowy „Czader”

3.6.3.2. Aktywność wyborcza

Aktywność wyborcza mieszkańców gminy Potok Wielki jest słaba. Wskazują na to wyniki ostatnich wyborów do Sejmu RP (październik 2007 r.) Średnia frekwencja w gminie wyniosła 40,26%.

Tabela nr 24.

Liczba uprawnionych, liczba wydanych kart do głosowania					
Nazwa jednostki	Liczba uprawnionych do głosowania	Liczba kart wydanych	Liczba głosów		Liczba kart wydanych / liczby uprawnionych [%]
			oddanych	ważnych	
Batorz, gm.	2804	1410	1409	1378	50.29
Chrzanów, gm.	2552	1475	1474	1452	57.80
Dzwola, gm.	5380	2709	2708	2655	50.35
Godziszów, gm.	4880	3400	3400	3353	69.67
Janów Lubelski, gm.	13163	7259	7257	7079	55.15
Modliborzyce, gm.	5845	2701	2696	2651	46.21
Potok Wielki, gm.	3870	1558	1558	1514	40.26
janowski, pow.	38494	20512	20502	20082	53.29

Źródło: dane PKW

Na tle Polski, województwa i powiatu aktywność wyborcza mieszkańców przedstawia się następująco:

Tabela nr 25.

Nr	Liczba uprawnionych do głosowania	Liczba kart wydanych	Liczba głosów	Liczba kart wydanych / liczby uprawnionych [%]
Polska	16495045	16477734	16142202	53.88
lubelskie, woj.	871678	871019	853204	50.00
janowski pow.	38494	20512	20502	53.29
Potok Wielki Gm.	3870	1558	1558	40,26

Źródło: dane PKW

4. Konsultacje społeczne i badania ankietowe

4.1. Konsultacje społeczne

Ideą przygotowania strategii rozwoju gminy jest włączenie w proces wyznaczania celów rozwoju jak najszerszego grona osób należących do lokalnej społeczności. Dlatego też, procedura opracowania Strategii Rozwoju Gminy Potok Wielki uwzględnia szeroki zakres konsultacji społecznych.

Przy opracowywaniu strategii ściśle współpracowano z zespołem powołanym przez wójta Gminy Potok Wielki, w skład którego weszły następujące osoby:

1. Jerzy Pietrzyk – Wójt Gminy Potok Wielki
2. Jadwiga Marzec – Kierownik Samorządowego Zespołu Oświaty
3. Grażyna Kasica – Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej
4. Marian Ślusarz – Inspektor ds. inwestycji UG Potok Wielki
5. Janusz Witkowski – Inspektor ds. rolnictwa i gospodarki nieruchomościami UG Potok Wielki
6. Jacek Ryba – Podinspektor ds. ochrony środowiska i działalności gospodarczej UG Potok Wielki

Cele i zadania wchodzące w zakres planu uzgadniano szczegółowo, zarówno na etapie wstępnego zdiagnozowania kluczowych problemów, jak i kierunków oraz proponowanych projektów realizacyjnych.

W okresie od 30 listopada 2007 r. do 15 kwietnia 2008 roku przeprowadzono 7 spotkań zespołu.

W miesiącu lutym 2008 r. zamieszczono projekt strategii na oficjalnej stronie internetowej Gminy Potok Wielki w celu uzyskania opinii mieszkańców. Projekt ten był również dostępny w urzędzie gminy w wersji papierowej do bezpośredniego wglądu mieszkańców.

4.2. Badania ankietowe

Celem ankiety było uzyskanie opinii na temat sytuacji mieszkańców i zadań, które powinien realizować samorząd w pierwszej kolejności.

Ankieta składała się z trzech otwartych pytań:

Pytanie 1 - „Jakie są wg Pana/Pani główne problemy mieszkańców gminy?”

Pytanie 2 - „Jakie zadania, działania lub inwestycje powinien realizować samorząd gminy?”

Pytanie 3 - „Inne uwagi i propozycje...”

Łącznie zebrano i przeanalizowano 132 ankiety. Ankieterami były dzieci ze szkół podstawowych w gminie Potok Wielki. Zadaniem ich było zebranie opinii od swoich rodziców. Dzięki zastosowanej metodzie z rozprawdzonych 300 ankiet powróciło 132 poprawnie wypełnione.

Najistotniejszą kwestią dla mieszkańców jest stan infrastruktury drogowej (łącznie 124 odpowiedzi). Następnie sprawy związane z oczyszczalnią ścieków i kanalizacją (łącznie 63 odpowiedzi). Kolejno niezwykle ważne są sprawy związane z rynkiem pracy (53 odpowiedzi) oraz zagospodarowanie czasu wolnego (46 odpowiedzi). W następnej kolejności mieszkańcy zwracają uwagę na brak obiektów sportowych (35 odpowiedzi), gospodarkę odpadami (łącznie 27).

Wyniki w poszczególnych pytaniach:

W pierwszym pytaniu – „Jakie są wg Pana/Pani główne problemy mieszkańców gminy”, ankietowani głównie skupili się na problemach związanych ze złym stanem dróg na terenie i dużym bezrobociu wśród mieszkańców gminy, kolejnym ważnym problemem według ankietowanych jest brak oczyszczalni ścieków i kanalizacji.

W drugim pytaniu – „Jakie zadania, działania lub inwestycje powinien realizować samorząd gminy”, mieszkańcy zwrócili uwagę przede wszystkim na potrzebę remontu dróg i chodników oraz zaniedbane rowy melioracyjne. Kolejną ważną inwestycją jest budowa oczyszczalni ścieków. Następnie mieszkańcy liczą także na większą aktywność gminy w zakresie budowy obiektów sportowych.

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

W ostatnim pytaniu – „Inne uwagi i propozycje...” nadal koncentrowano się na uwagach odnośnie pracy samorządu w kierunku remontu dróg oraz na braku miejsc, gdzie młodzież może spędzać wolny czas.

Tabela nr 26 Zestawienie łączne wyników uzyskanych z trzech pytań ankiety

Kategoria odpowiedzi	liczba odpowiedzi łącznie	Pyt. 1 PROBLEM	Pyt. 2 ZADANIA	Pyt. 3 UWAGI
1. Infrastruktura drogowa	124	64	55	5
2. Infrastruktura wodno kanalizacyjna i ekologiczna	63	27	34	2
3. Rynek pracy	53	44	8	1
4. Zagospodarowanie czasu wolnego	46	16	21	8
5. Obiekty sportowe	35	10	24	1
6. Gospodarka odpadami	27	11	14	2
7. Oświata i kultura	23	10	11	0
8. Patologie społeczne	14	12	1	1
9. Problemy medyczne	10	6	4	1
10. Poprawa wizualna budynków użyteczności publicznej	15	5	7	4
11. Infrastruktura telekomunikacyjna	11	5	5	1
12. Bezpieczeństwo	8	6	3	1
13. Pomoc społeczna	7	4	2	1
14. Inne	90	45	31	10

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

Zestawienie wyników - pytanie 1 - Jakie są według Pana/Pani główne problemy mieszkańców gminy		
Kategoria odpowiedzi	zakres/rodzaje odpowiedzi	Suma odpow.
1. Infrastruktura drogowa	zły stan dróg (46), brak i zły stan chodników (29), zanieczyszczone rowy melioracyjne (13), słabe oświetlenie dróg (10),	98
2. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna i ekologiczna	brak kanalizacji (22), wymiana rur linii wodociągowej z azbestu (5)	27
3. Rynek pracy	bezrobocie (44),	44
4. Zagospodarowanie czasu wolnego	brak miejsc spotkań dla młodzieży (9), brak kół zainteresowań dla młodzieży (7)	16
5. Obiekty sportowe i rekreacyjne	brak hal sportowych (7), brak lub zły stan boisk (3)	10
6. Gospodarka odpadami	brak kontenerów do segregacji śmieci (11)	11
7. Oświata i kultura	brak przedszkoli (5), pomoce dydaktyczne dla szkół (3), mało imprez kulturalnych (2)	10
8. Patologie społeczne	alkoholizm (12)	12
9. Problemy medyczne	zły dostęp do lekarza rodzinnego (3), zły dostęp do stomatologa (3)	6
10. Poprawa wizualna budynków użyteczności publicznej	poprawić wygląd budynku urzędu gminy (2), poprawić wygląd budynku GOK (2), inne budynki (1)	5
11. Infrastruktura telekomunikacyjna	słaby dostęp do internetu (3), brak dostępu do internetu (2)	5
12. Bezpieczeństwo	bezpieńskie psy (5), mało patroli policji (1)	6
13. Pomoc społeczna	bieda (2), zła pomoc ubogim rodzinom (2)	4
14. Inne	najczęściej pojawiające się odpowiedzi to: nieopłacalność rolnictwa (23), brak połączeń komunikacji publicznej do sąsiednich miejscowości (6), wyjeżdżająca młodzież (3)	32

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

Zestawienie wyników - pytanie 2 - jakie zadania, działania lub inwestycje powinien realizować samorząd gminny		
Kategoria odpowiedzi	zakres/rodzaje odpowiedzi	liczba odpow.
1. Infrastruktura drogowa	zły stan dróg (44), brak i zły stan chodników (19), zanieczyszczone rowy melioracyjne (7), słabe oświetlenie dróg (3),	73
2. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna i ekologiczna	brak kanalizacji (30), wymiana rur linii wodociągowej z azbestu (4)	34
3. Rynek pracy	utworzenie miejsc pracy (8),	8
4. Zagospodarowanie czasu wolnego	brak miejsc spotkań dla młodzieży (7), brak kół zainteresowań dla młodzieży (14)	21
5. Obiekty sportowe i rekreacyjne	brak hal sportowych (18), brak lub zły stan boisk (8)	26
6. Gospodarka odpadami	brak kontenerów do segregacji śmieci (14)	14
7. Oświata i kultura	brak przedszkoli (7), pomoce dydaktyczne dla szkół (2), mało imprez kulturalnych (2)	11
8. Patologie społeczne	alkoholizm (1)	1
9. Problemy medyczne	zły dostęp do lekarza rodzinnego (1), zły dostęp do stomatologa (2)	3
10. Poprawa wizualna budynków użyteczności publicznej	poprawić wygląd budynku urzędu gminy (4), inne budynki (3)	7
11. Infrastruktura telekomunikacyjna	lepszy dostęp do internetu (5),	5
12. Bezpieczeństwo	bezpieńskie psy (1), mało patroli policji (2)	3
13. Pomoc społeczna	zła pomoc ubogim rodzinom (2)	2
14. Inne	najczęściej pojawiające się odpowiedzi to: pomoc w pozyskiwaniu funduszy z UE (5), poprawa stanu środowiska naturalnego (3)	8

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

Zestawienie wyników - pytanie 3 - uwagi i propozycje		
Kategoria odpowiedzi	zakres/rodzaje odpowiedzi	liczba odpow.
1. Infrastruktura drogowa	zły stan dróg (5), brak i zły stan chodników (1), zanieczyszczone rowy melioracyjne (1), słabe oświetlenie dróg (2),	9
2. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna i ekologiczna	brak kanalizacji (2),	2
3. Rynek pracy	utworzenie miejsc pracy (1),	1
4. Zagospodarowanie czasu wolnego	brak miejsc spotkań dla młodzieży (3), brak kół zainteresowań dla młodzieży (5)	8
5. Obiekty sportowe i rekreacyjne	brak lub zły stan boisk (1)	1
6. Gospodarka odpadami	brak kontenerów do segregacji śmieci (2)	2
7. Oświata i kultura		
8. Patologie społeczne	alkoholizm (1)	1
9. Problemy medyczne	zły dostęp do lekarza rodzinnego (1)	1
10. Poprawa wizualna budynków użyteczności publicznej	poprawić wygląd budynku urzędu gminy (4),	4
11. Infrastruktura telekomunikacyjna	lepszy dostęp do internetu (1),	1
12. Bezpieczeństwo	bezpieńskie psy (1),	1
13. Pomoc społeczna	zła pomoc ubogim rodzinom (1)	1
14. Inne		

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

Przeprowadzono również badania ankietowe wśród uczniów ostatnich klas Zespołu Szkół Rolniczych. Rozesłano do wypełnienia 30 ankiet, powróciło wypełnionych 27.

	Zespół Szkół Rolniczych w Potoczku			
	Technikum Agrobiznesu	Technikum Rolnicze	Technikum Ochrony Środowiska	Technikum Żywności
Pytanie 1. Po ukończeniu szkoły zamierzam:				
Odp. 1. Studiować:	6	0	0	2
Odp. 2. Podjąć pracę:	1	7	3	3
Zaznaczone obie odpowiedzi.	2	0	0	0
Pytanie 2. Z jakim miejscem wiążesz swoje plany życiowe				
Odp. A. Z miejscowością powiatu janowskiego:	0	1	0	0
Odp. B. Z miejscowością spoza powiatu janowskiego:	3	2	2	1
Odp. C. Dziś trudno powiedzieć:	6	4	1	4
Pytanie 3. W jaki sposób spędzasz wolny czas:	Większość słucha muzyki.	Większość pracuje i odpoczywa.	Większość uprawia sport	Większość ogląda telewizję i słucha muzyki.
Pytanie 4. Jak oceniasz warunki życia w miejscowości, w której mieszkasz? Co ci się najbardziej podoba, a co nie?	Warunki uczniowie ocenili jako dobre. Nie podoba im się zły stan dróg i brak miejsca do spędzenia wolnego czasu.	Warunki ocenili jako dobre podoba im się spokój.	Warunki uczniowie ocenili jako dobre. Nie podoba się uczniom brak perspektyw i mała liczba patroli policji.	Warunki uczniowie ocenili jako dobre.
Pytanie 5. Wymień przedsięwzięcia, które Twoim zdaniem trzeba wykonać w powiecie janowskim:				
Część A. Pilnie:	Remont dróg.	Remont dróg.	Budowa obiektów sportowych.	Budowa chodników.
Część B. W dalszej perspektywie:	Utworzenie miejsc rozrywki	Budowa obiektów sportowych.		

Opracowane wyniki ankiet posłużyły jako jedno z ważnych kryteriów przy wyborze strategicznych kierunków rozwoju gminy.

5. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Potencjał naturalny Lasów Janowskich z Parkiem Krajobrazowym,	1. Położenie we wschodniej części kraju tzw. Ścianie wschodniej,
2. Stosunkowo niski stopień zniszczenia walorów krajobrazowych,	2. Niedostateczne wykorzystywanie zasobów kulturowych,
3. Duża powierzchnia wód śródlądowych,	3. Występowanie terenów zalewowych i erozyjnych,
4. Wysoka jakość środowiska przyrodniczego: czyste powietrze, znaczne zasoby wód podziemnych dobrej jakości,	4. Zmniejszający się odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym,
5. Atrakcyjne i różnorodne środowisko naturalne,	5. Duży odsetek mieszkańców z niskim wykształceniem,
6. Bogate zasoby kulturowe (liczne zabytki),	6. Niska jakość życia mieszkańców gmin,
7. Brak problemu bezdomności i sieroctwa,	7. Bardzo duży odsetek osób nieprzystosowanych społecznie i ekonomicznie oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym,
8. Aktywny udział Urzędu Gminy i OPS w programach aktywizujących społeczność lokalną,	8. Niedostatecznie rozbudowany system opieki nad ludźmi starszymi i niepełnosprawnymi,
9. Opracowane i realizowane programy pomocy społecznej,	9. Brak aktywnych organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej,
10. Prężnie działający OPS posiadający wykwalifikowaną kadrę,	10. Stosunkowo wysokie bezrobocie,
11. Duży patriotyzm mieszkańców związany z lokalną historią,	11. Brak ofert pracy, w tym dla ludzi młodych,
12. Stosunkowo niezła aktywność gospodarcza i przedsiębiorczość miejscowej ludności,	12. Słaby dostęp społeczeństwa do usług i dóbr kultury,
13. Wzrost poziomu wiedzy na temat dotacji z UE,	13. Brak atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu zarówno dla ludzi młodych jak i starszych,
14. Ustabilizowana struktura zatrudnienia (brak zwolnień grupowych),	14. Mała liczba podmiotów gospodarczych,
15. Dobre gleby do produkcji rolnej w części gminy,	15. Niski poziom nakładów inwestycyjnych,
16. Dobra baza do rozwoju przetwórstwa	16. Niski poziom nasycenia kapitałem,
	17. Niski poziom dochodów ograniczający

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

<p>żywności (w tym żywności ekologicznej),</p> <p>17. Naturalne uwarunkowania pozwalające na rozwijanie hodowli ryb,</p> <p>18. Bogate zasoby surowcowe dla przemysłu drzewnego,</p> <p>19. Walory krajobrazowe,</p> <p>20. Czyste środowisko – niski stopień zniszczenia walorów krajobrazowych,</p> <p>21. Wolne tereny rekreacyjne do rozwoju różnych form turystyki (w tym agroturystyki),</p> <p>22. Rozwój osadnictwa letniskowego w Malińcu i Osówku,</p> <p>23. Funkcjonowanie Zespołu Szkół Rolniczych,</p> <p>24. Dobrze rozwinięta sieć wodociągowa, gazowa, energetyczna i telekomunikacyjna,</p> <p>25. Spadek bezrobocia,</p> <p>26. Stosunkowo dobry dostęp do placówek oświatowych,</p> <p>27. Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego, mała przestępczość,</p> <p>28. Stosunkowo dobry dostęp do usług medycznych,</p> <p>29. Aktywna działalność jednostek kultury,</p> <p>30. Bogaty kalendarz corocznych imprez kulturalnych i sportowych,</p> <p>31. Powolny stały wzrost dochodów gminy,</p> <p>32. Skuteczność samorządu gminnego w ubieganiu się o środki unijne,</p> <p>33. Powstanie Lokalnej Grupy Działania „Leśny Krąg”,</p> <p>34. Wysoka aktywność samorządu lokalnego,</p> <p>35. Zwiększająca się aktywność społeczności wiejskiej.</p>	<p>przedsiębiorczość mieszkańców,</p> <p>18. Niski wskaźnik zatrudnienia w sektorze prywatnym,</p> <p>19. Brak zakładów przetwarzających na miejscu surowiec drzewny (tartaki itp.),</p> <p>20. Brak specjalizacji w rolnictwie,</p> <p>21. Niekorzystna struktura obszarowa gospodarstw rolnych, przewaga małych gospodarstw,</p> <p>22. Niska zamożność gospodarstw rolnych,</p> <p>23. Brak zaplecza do skupu i przetwarzania produktów rolnych,</p> <p>24. Słabo rozwinięty sektor przedsiębiorczości pozarolniczej,</p> <p>25. Brak infrastruktury turystycznej,</p> <p>26. Brak bazy noclegowej i gastronomicznej,</p> <p>27. Brak oznakowania atrakcji turystycznych,</p> <p>28. Niedostateczna promocja gminy,</p> <p>29. Zły stan infrastruktury komunikacyjnej,</p> <p>30. Brak sieci kanalizacyjnej,</p> <p>31. Brak gminnej oczyszczalni ścieków,</p> <p>32. Brak nowoczesnego rozwiązania utylizacji odpadów,</p> <p>33. Niska świadomość ekologiczna społeczeństwa,</p> <p>34. Stagnacja w budownictwie mieszkaniowym,</p> <p>35. Bardzo mała liczba mieszkań korzystających z gazu sieciowego,</p> <p>36. Zła sytuacja dochodowa mieszkańców,</p> <p>37. Rosnący odsetek osób nieprzystosowanych społecznie i ekonomicznie oraz zagrożonych wykluczeniem,</p> <p>38. Brak mieszkań socjalnych dla mniej zamożnej części społeczeństwa,</p>
---	---

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

	<p>39. Brak dostępu dzieci wiejskich do przedszkoli (3-5 lat),</p> <p>40. Zły stan obiektów edukacyjnych i sportowych,</p> <p>41. Niski poziom wykształcenia,</p> <p>42. Niski stan zaplecza technicznego i wyposażenia placówek kultury,</p> <p>43. Zły stan infrastruktury służby zdrowia,</p> <p>44. Niedostosowanie infrastruktury placówek oświatowych dla dzieci niepełnosprawnych,</p> <p>45. Niekorzystna struktura lokalnej gospodarki, mała ilość zakładów produkcyjnych, w związku z tym niewielkie dochody z lokalnych podatków dla samorządu gminnego,</p> <p>46. Wysokie obciążenie budżetu przez wydatki na oświatę i opiekę społeczną,</p> <p>47. Słaby przepływ informacji pomiędzy samorządem gminnym a mieszkańcami (np. brak lokalnej gazety),</p> <p>48. Niski poziom promocji produktu regionalnego,</p> <p>49. Niska jakość kapitału ludzkiego (apatia i niechęć do rozwiązywania własnych problemów, zbyt duża zależność od pomocy społecznej),</p> <p>50. Niski poziom kapitału społecznego w gminie (słaba aktywność społeczna, niski poziom czytelnictwa, słaba świadomość ekologiczna mieszkańców),</p> <p>51. Niska zdolność inwestycyjna gminy.</p>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>1. Rozwój Lubelszczyzny oraz promocja regionu,</p> <p>2. Możliwość wykorzystywania środków UE</p>	<p>1. Zmiany klimatyczne spowodowane przez nieracjonalną gospodarkę człowieka,</p> <p>2. Niedostateczna ilość środków własnych</p>

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

<p>na ochronę środowiska, gospodarkę leśną itp.,</p> <p>3. Istnienie Parku Krajobrazowego i Leśnego Kompleksu Promocyjnego,</p> <p>4. Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, niepełnosprawnych itp.,</p> <p>5. Rozwój społeczeństwa informacyjnego,</p> <p>6. Utrzymujący się w Polsce wysoki wzrost gospodarczy,</p> <p>7. Rozwój dziedzin gospodarki opartych na zasobach leśnych,</p> <p>8. Rosnący popyt na różne formy usług turystycznych (w tym agroturystyki),</p> <p>9. Specjalizacja regionu lubelskiego w niszowych sektorach produkcji i usług (produkcja wysokiej jakości żywności, rozwój produktów regionalnych, tradycyjnych),</p> <p>10. Modernizacja i postępująca specjalizacja rolnictwa, w tym rozwój rolnictwa niszowego (np. rolnictwa ekologicznego, rolnictwa produkującego na potrzeby sektora produkującego energię odnawialną),</p> <p>11. Rozwój turystyki w oparciu o atrakcje krajoznawcze i produkty regionalne,</p> <p>12. Rozwój turystyczny Lubelszczyzny oraz promocja regionu,</p> <p>13. Możliwość pozyskania środków strukturalnych UE 2007-2013 na projekty gospodarcze, turystyczne itp.,</p> <p>14. Uczestnictwo Polski w Unii Europejskiej daje szansę na pozyskiwanie środków na inwestycje w tym głównie wszelkiej</p>	<p>samorządów na inwestycje publiczne,</p> <p>3. Odływ ludzi z regionu o wyższych kwalifikacjach i motywacji do pracy,</p> <p>4. Postępujące ubożenie społeczeństwa na wsi,</p> <p>5. Utrzymujący się niski stopień nakładów inwestycyjnych w gospodarce regionu, połączony z niskim napływem bezpośrednich inwestycji do regionu,</p> <p>6. Niedostateczny postęp w reformowaniu finansów publicznych i zwiększaniu dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego,</p> <p>7. Utrudniony rozwój przedsiębiorstw przez duże obciążenia fiskalne i koszty pracy,</p> <p>8. Skomplikowane procedury administracyjne,</p> <p>9. Słaby system wspierania przedsiębiorstw ze źródeł pozabankowych,</p> <p>10. Zmniejszająca się konkurencyjność gminy spowodowana słabo rozwiniętą infrastrukturą,</p> <p>11. Ograniczona możliwość zbytu płodów rolnych,</p> <p>12. Niska opłacalność produkcji rolnej,</p> <p>13. Rosnące ceny rynkowe materiałów budowlanych,</p> <p>14. Rosnące koszty siły roboczej,</p> <p>15. Brak pracowników w zawodach budowlanych,</p> <p>16. Tendencja do stopniowego starzenia się społeczeństwa,</p> <p>17. Niż demograficzny.</p> <p>18. Wzrost wydatków inwestycyjnych pociągających za sobą wzrost zadłużenia gminy,</p>
---	--

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

potrzebnej infrastruktury RPO 2007-2013, 15. Rozwój i promocja odnawialnych źródeł energii, 16. Wzrastająca liczba osób korzystających z nowoczesnych technologii informacyjnych, 17. Ożywiony ruch na rzecz kształcenia się młodzieży, szczególnie na poziomie szkół wyższych, 18. Rozwijanie nowych form zatrudnienia (np. związanych ze społeczeństwem informacyjnym), 19. Możliwość korzystania z bezpłatnego dokształcania ze środków UE, 20. Wykorzystanie funduszy z UE na rozwój gminy, 21. Współpraca samorządu gminnego z powiatem.	19. Niewystarczająca wielkość budżetu gminy.
--	--

Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju gminy Potok Wielki wynikają z obecnej sytuacji w sferze zaspokojenia potrzeb społecznych, gospodarki lokalnej, ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, wyposażenia w infrastrukturę techniczną, finansowej, współpracy gminy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego. Uwarunkowania te analizowano w kategoriach silnych i słabych stron. Analiza potencjału i barier rozwojowych gminy obejmuje również uwarunkowania zewnętrzne określające potencjalne szanse i zagrożenia w rozwoju gminy.

Istotą starań władz gminy Potok Wielki jest podniesienie standardu życia mieszkańców przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz podniesienie rangi gminy w zakresie usług turystycznych przy wykorzystaniu położenia Parku Krajobrazowego „Lasy Janowskie”. Strategiczne działania mające na celu rozwój gminy Potok Wielki powinny zmierzać w kierunku podniesienia jakości życia mieszkańców gminy i stworzenia odpowiedniej bazy dla rozwoju przedsięwzięć związanych z rozwojem turystyki i usług towarzyszących. Gmina posiada walory przyrodniczo-krajobrazowe i historyczne. Park Krajobrazowy „Lasy Janowskie”,

strefa ochronna Parku, duża lesistość gminy oraz obiekty dziedzictwa kulturowego stanowią szansę do rozwoju rekreacji, wypoczynku i turystyki (turystyka objazdowa, turystyka weekendowa, turystyka pobytowa). Istotną rolę odgrywa rolnictwo, w tym rolnictwo ekologiczne oraz rozwój gospodarstw agroturystycznych. Jednak gmina boryka się z wieloma problemami. Dotyczą one przede wszystkim niedostatecznego rozwoju infrastruktury technicznej oraz niskiej jakości kapitału ludzkiego. Czynniki te mają wpływ na słabo funkcjonującą gospodarkę, zdominowaną w dużym stopniu przez rozdrobnione i niedochodowe rolnictwo oraz słabo rozwiniętą przedsiębiorczość poza rolniczą. To powoduje, że gospodarka nie jest w stanie zapewnić mieszkańcom wystarczającej liczby miejsc pracy, a więc odpowiedniej sytuacji materialnej i jakości życia mieszkańców.

6. WIZJA I MISJA GMINY POTOK WIELKI

Przy formułowaniu strategicznych celów rozwoju, a następnie zadań realizacyjnych, kierowano się zasadą zrównoważonego rozwoju, którą uznano za podstawową zasadę warunkującą rozwój gospodarczy i społeczny.

Opracowano katalog celów rozwoju gminy zgodnie z następującą metodologią:

Poziom I – **Wizja rozwoju** Gminy Potok Wielki określająca pożądaný stan przyszłości gminy na koniec założonego horyzontu czasowego strategii.

Poziom II - **Misja rozwoju** Gminy Potok Wielki , wyrażająca deklarację intencji władz gminy, jaka stoi u podstaw formułowania strategii. Określa on zasadnicze kierunki jej dalszego rozwoju, czyli wskazuje „do czego będziemy zmierzać w przyszłości” lub „co będzie podstawą naszego długookresowego działania”. Umożliwia on skoncentrowanie wysiłków planistycznych i realizacyjnych na określonych celach i zadaniach realizacyjnych. Tak więc, generalny cel kierunkowy to zestaw dążeń władz gminy, na które powinny być przede wszystkim zorientowane podejmowane działania strategiczne.

Poziom III – **Cele strategiczne**, będące konkretyzacją generalnego celu kierunkowego (misji rozwoju). Wskazują one priorytetowe dziedziny zaspokajania potrzeb mieszkańców gminy.

Poziom IV - **Cele operacyjne**, będące konkretyzacją celów strategicznych. Są one formułowane jako cele funkcjonalne, tzn. wyrażające pożądane potrzeby, które powinny być zaspokojone w określonym horyzoncie czasu, czyli do 2015 roku. Do każdego celu operacyjnego został przyporządkowany określony zestaw działań strategicznych.

Wizją Rozwoju Gminy Potok Wielki jest poprawa warunków życia mieszkańców gminy.

Misją Rozwoju Gminy Potok Wielki jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju gminy.

Należy to osiągnąć głównie poprzez poprawę sytuacji materialnej mieszkańców, podniesienie poziomu wykształcenia oraz zapewnienie warunków rozwoju przedsiębiorczości.

7. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I DZIAŁANIA STRATEGICZNE

7.1. Cel strategiczny nr 1:

Wyższa jakość kapitału społecznego i ludzkiego

Cel operacyjny nr 1:

Poprawa jakości systemu szkolnictwa w gminie, zwiększenie dostępności do edukacji pozaszkolnej

Działania strategiczne:

1. Wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży (zajęcia wyrównawcze, zasiłki dla rodzin najuboższych, systemy stypendialne dla młodzieży gimnazjalnej, itd.),
2. Podnoszenie jakości kształcenia w szkołach (doskonalenie kadr nauczycielskich, komputeryzacja, doposażenie szkół w niezbędny sprzęt, międzynarodowa wymiana młodzieży, itp.),
3. Wspieranie edukacji przedszkolnej (rozwój niezbędnej infrastruktury przedszkolnej),
4. Promocja i organizacja różnych form edukacji pozaszkolnej (np. kształcenie ustawiczne osób starszych, kursy doszkalające, itd.),
5. Modernizacja obiektów szkolnych w gminie,
6. Organizacja zajęć pozaszkolnych mających na celu przystosowanie młodzieży do życia w społeczeństwie, prowadzenie zajęć aktywizujących do dalszego kształcenia się i wszechstronnego rozwoju, w tym przedsiębiorczości.

Cel operacyjny nr 2:

Poprawa infrastruktury społecznej m.in. w zakresie jakości opieki zdrowotnej i pomocy społecznej

Działania strategiczne:

1. Inwestycje, remonty w obiektach zakładów opieki zdrowotnej i opieki społecznej w gminie,
2. Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej,
3. Poprawa jakości i dostępności usług w zakresie pomocy społecznej i opieki zdrowotnej,
4. Zapewnienie właściwych warunków mieszkaniowych mieszkańcom gminy wymagającym pomocy społecznej.

Cel operacyjny nr 3

Tworzenie warunków dla rozwoju kultury, sportu i rekreacji

Działania strategiczne:

1. Organizacja imprez kulturalnych i rekreacyjno-sportowych na terenie gminy,
2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej w gminie,

3. Modernizacja niezbędnej infrastruktury kulturalnej np. GOK, doposażenie w niezbędny sprzęt,
4. Dbalność o zasoby dziedzictwa kulturowego gminy,
5. Wspieranie i promocja działań o charakterze kulturowym, sportowym i rekreacyjnym.

Cel operacyjny nr 4:

Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Działania strategiczne:

1. Poprawa jakości i dostępności do internetu na terenie gminy,
2. Przeprowadzanie szkoleń w zakresie informatyki i dostępu do Internetu.

Cel operacyjny nr 5

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Działania strategiczne:

1. Poprawa bezpieczeństwa publicznego,
2. Wspieranie rozwoju i działalności organizacji pozarządowych, partnerstw i inicjatyw oddolnych na terenie gminy,
3. Prowadzenie efektywnej polityki społecznej (prowadzącej do integracji i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem),
4. Zwiększanie świadomości mieszkańców wokół najważniejszych problemów rozwoju gminy (m.in. ekologia, zdrowie i bezpieczeństwo, przedsiębiorczość, integracja europejska, itd.),
5. Poprawa jakości rządzenia w gminie (doskonalenie kadr administracji lokalnej, rozwój współpracy ponadgminnej, planowanie strategiczne, itd.),
6. Poprawa jakości prowadzenia polityki informacyjnej i komunikacyjnej pomiędzy samorządem gminy a mieszkańcami.

7.2. Cel strategiczny nr 2:

Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej gminy

Cel operacyjny nr 1:

Rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej niezbędnej dla rozwoju przedsiębiorczości, w tym rolnictwa i turystyki

Działania strategiczne:

1. Rozbudowa i modernizacja dróg na terenie gminy,
2. Budowa gminnej oczyszczalni ścieków,
3. Budowa infrastruktury kanalizacyjnej,
4. Rozbudowa infrastruktury gazowej,
5. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury energetycznej,
6. Dążenie do zapewnienia nowoczesnych standardów obsługi przedsiębiorców w obiektach gminnych, przyczyniających się do polepszenia kontaktów i jakości obsługi przedsiębiorców m.in. poprzez poprawę wizerunku budynków użyteczności publicznej,
7. Adaptacja budynków gminnych na cele przedsiębiorczości,
8. Modernizacja infrastruktury wodociągowej.

Cel operacyjny nr 2:

Wzrost poziomu zatrudnienia i przedsiębiorczości w gminie

Działania strategiczne:

1. Aktywne wspieranie istniejących i potencjalnych przedsiębiorców w pozyskiwaniu środków na rozwój,
2. Wspieranie modernizacji gospodarstw rolnych,
3. Wspieranie organizacji i grup producentów rolnych,
4. Wspieranie rozwoju gospodarstw ekologicznych,
5. Wspieranie rozwoju gospodarstw rybackich,
6. Wspieranie rozwoju i marketing przetwórstwa rolno-spożywczego,
7. Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw opierających produkcję na wykorzystaniu zasobów naturalnych występujących na terenie gminy,
8. Wspieranie rozwoju agroturystyki i turystyki,

9. Promocja gminy jako atrakcyjnej inwestycyjnie.

Cel operacyjny nr 3:

Rozwój infrastruktury turystycznej i markowych produktów turystycznych

Działania strategiczne:

1. Rozwój infrastruktury turystycznej (w tym bazy noclegowo-gastronomicznej, bazy sportowo – rekreacyjnej, szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, odnowa obiektów zabytkowych, pomników historii, itd.),
2. Rozwój i promocja lokalnych produktów turystycznych (m.in. produkty regionalne, potrawy regionalne, tradycyjne produkty rękodzielnicze, itd.),
3. Promocja gminy poprzez m.in. organizację imprez promocyjnych, udział gminy w targach, wydawanie materiałów reklamowych, zamieszczanie oferty turystycznej w różnego rodzaju wydawnictwach, prowadzenie punktu informacji turystycznej itp.

7.3. Cel strategiczny nr 3

Ochrona środowiska naturalnego w gminie

Cel operacyjny nr 1:

Ochrona zasobów przyrodniczych w gminie

Działania strategiczne:

1. Zasilanie wodami Sanny stawów śródleśnych w Malińcu,
2. Ochrona obszarów cennych przyrodniczo dla zachowania walorów przyrodniczych przy jednoczesnym umożliwieniu racjonalnego korzystania ze środowiska,
3. Zachowanie różnorodności biologicznej poprzez ochronę gatunków roślin i zwierząt.

Cel operacyjny nr 2:

Zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska naturalnego

Działania strategiczne:

1. Wymiana rur i dachów z azbestu,
2. Budowa gminnej oczyszczalni ścieków,
3. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków,
4. Podnoszenie poziomu edukacji ekologicznej mieszkańców,
5. Promocja i rozwój energii odnawialnej,
6. Poprawa systemu bezpieczeństwa ekologicznego,
- 7 Tworzenie systemu segregacji odpadów.

8. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI

Proces planowania rozwoju gminy odbywa się nie tylko w kontekście uwarunkowań lokalnych, ale również opiera się na czynnikach zewnętrznych obejmujących rozwoju regionu czy kraju. Uwarunkowania te, to wieloletnie programy i plany formułowane przez Zarząd Województwa Lubelskiego (na szczeblu regionalnym), jak również przez poszczególne ministerstwa i Radę Ministrów (na szczeblu centralnym).

Przyjęte cele strategiczne gminy Potok Wielki na lata 2008-2015 spójne są z celami strategicznymi dokumentów programowych na poziomie kraju, województwa oraz powiatu. Założenia przyjęte w „Strategii Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015” są powiązane z celami zawartymi w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia na lata 2007-2013 (NSRO). Cel strategiczny, zawarty w dokumencie wskazuje na konieczność tworzenia warunków do rozwoju przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Spośród celów horyzontalnych zawartymi w NSRO, najwyższą

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

---

spójność z zadaniami wskazanymi w Strategii Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015 wykazują następujące cele:

- Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski;
- Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej;
- Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Przyjęty układ celów jest w pełni zgodny z priorytetami strategicznymi Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015. Strategia Rozwoju Kraju zawiera sześć głównych priorytetów. Zgodność ze Strategią Rozwoju Gminy pokrywa się w punkcie VI SRK, który brzmi: „Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej”, z celami strategii, które mają na celu rozwój infrastruktury (cel strategiczny nr 2), rozwój gospodarczy (cel strategiczny nr 2), ochronę środowiska (cel strategiczny nr 3), rozwój potencjału ludzkiego (cel strategiczny nr 1).

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013 wskazuje priorytety wsparcia rozwoju regionu. Generalnym celem RPO jest podniesienie konkurencyjności Lubelszczyzny prowadzące do szybszego wzrostu gospodarczego oraz zwiększenia zatrudnienia z uwzględnieniem walorów naturalnych i kulturowych regionu. Cel główny Programu wynika bezpośrednio z celu nadrzędnego *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020*. Zorientowany jest na przełamanie barier rozwojowych i stanowi podstawę modernizacji struktury gospodarczej oraz wzmocnienia spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej regionu. Realizacja projektów w ramach RPO WL przyczyni się do osiągnięcia celów określonych przez *Politykę spójności wspierającej wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne Wytyczne Wspólnoty, 2007-2013 (SWW)*, a także celów zawartych w dokumentach strategicznych i operacyjnych opracowanych na szczeblu krajowym. Zadania zawarte w Strategii Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015 są spójne z priorytetami RPO WL oraz ściśle powiązane są z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Proces planowania strategicznego w gminie odbywał się na poziomie powiązania celów strategicznych i operacyjnych z poszczególnymi programami operacyjnymi oraz

możliwymi dostępnymi źródłami finansowania. Zgodnie ze strategią rozwoju, misją gminy jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju gminy.

Realizacja zadań i projektów wskazanych w niniejszym dokumencie jest ściśle powiązana z założeniami dokumentów strategicznych na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

Uwzględnia również obowiązujące dokumenty strategiczne na poziomie powiatowym, w tym m.in.: Program ochrony środowiska dla powiatu janowskiego, Plan gospodarki odpadami dla powiatu janowskiego, Program Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Janowskiego na lata 2004-2006, Strategię rozwiązywania problemów społecznych w powiecie janowskim oraz Strategię Rozwoju Powiatu na lata 2007-2020.

Strategię Rozwoju Gminy przygotowano w oparciu o istniejące dokumenty w gminie takie jak: Plan Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2004-2006, Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Potok Wielki, Program Ochrony Środowiska dla Gminy Potok Wielki. Dokumenty te są spójne z opracowaną strategią w głównych założeniach i celach.

9. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA

Dla skutecznej i efektywnej realizacji ustaleń Strategii Rozwoju Gminy Potok Wielki niezbędne jest stworzenie systemu monitoringu założonych celów i zadań. Umożliwia on modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych. Jednocześnie system ten może być wykorzystywany do ciągłego monitorowania zdarzeń, tendencji i procesów zachodzących w otoczeniu gminy, jak i wewnątrz niej, które mogą wywierać pozytywny lub negatywny wpływ na osiągnięcie przyjętych celów rozwoju.

Podstawowym instrumentem realizacji Strategii Rozwoju Gminy jest Wieloletni Program Inwestycyjny, który zawiera konkretne zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji w założonym okresie oraz projekty, które gmina będzie realizowała przy współudziale funduszy zewnętrznych.

Odpowiedzialność za wyniki wdrożenia strategii spoczywa na Wójcie i Radzie Gminy. Głównym koordynatorem działań związanych z opracowaniem i realizacją Strategii Rozwoju jest Urząd Gminy w Potoku Wielkim.

Strategia Rozwoju Gminy wdrażana będzie poprzez realizację poszczególnych zadań zapisanych w niniejszym dokumencie. Realizacja poszczególnych zadań prowadzona będzie przez Wójta Gminy przy pomocy pracowników odpowiedzialnych za poszczególne zadania w urzędzie. System wdrażania Strategii Rozwoju będzie odnosił się przede wszystkim do:

- komunikacji społecznej w zakresie przyjmowania nowych zadań inwestycyjnych,
- przygotowywania dokumentacji projektowo-kosztorysowej dla inwestycji i zadań ujętych w strategii,
- składania wniosków aplikacyjnych o przyznanie dofinansowania,
- realizacji zadań zgodnie z określonymi wymogami,
- monitorowania i raportowania wydatków i efektów realizacji poszczególnych zadań.

Wdrażanie i monitoring realizacji ustaleń strategii mają za zadanie szybko wykrywać tendencje i zdarzenia mogące mieć negatywny wpływ na skalę i tempo realizacji założonych celów strategicznych, a także umożliwiają - poprzez odpowiednio dobrany system mierników - badanie rezultatów w zaspokajaniu potrzeb mieszkańców.

Instytucjami, wspomagającymi gminę w procesie wdrażania strategii będą:

- Rada Gminy,
- Jednostki podległe samorządowi gminnemu: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Kultury, szkoły itd.,
- Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy,
- Inne.

Instytucje partnerskie, zarządzające określonymi programami w ramach, których będą finansowane niektóre działania wynikające ze strategii, w tym:

- Urząd Marszałkowski (jako instytucja zarządzająca RPO WL oraz częścią działań w ramach PROW),
- Powiatowy Oddział Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (PROW),
- Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego
- Inne.

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

Do ważnych podmiotów, które w istotny sposób będą przyczyniać się do realizacji celów strategii, należy również zaliczyć docelowe grupy beneficjentów pomocy, w tym przede wszystkim:

- przedsiębiorcy,
- rolnicy,
- bezrobotni,
- osoby podnoszące swoje kwalifikacje,
- osoby korzystające z pomocy społecznej.

Ocena postępów we wdrażaniu strategii będzie dokonywana w cyklu rocznym i będzie oparta o zestaw bazowych wskaźników. Poniżej zaprezentowano wybrane rodzaje wskaźników, dostosowując ich charakter do rodzaju monitorowanego celu.

Nazwa celu	Proponowane wskaźniki	Źródło informacji
Poprawa jakości systemu szkolnictwa w gminie, zwiększenie dostępności do edukacji pozaszkolnej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba zmodernizowanych obiektów szkolnych 2. Ilość uczniów w szkołach przypadających na jeden komputer z dostępem do internetu 3. Współczynniki scholaryzacji brutto dla szkół podstawowych i gimnazjów 4. Liczba uczniów otrzymujących stypendia 5. Odsetek osób w tym starszych przeszkolonych z zakresu różnych dziedzin, w tym m.in. produkcji rolniczej i przetwórczej 6. Odsetek osób z wyższym i średnim wykształceniem w gminie 7. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym 	Zestawienia własne gminy
Poprawa infrastruktury społecznej m.in. w zakresie jakości opieki zdrowotnej i pomocy społecznej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wydatki gminy na inwestycje, remonty w obiektach zakładów opieki zdrowotnej w gminie 2. Kadra medyczna na 1 000 mieszkańców 3. Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej 	Zestawienia własne gminy

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

	<ol style="list-style-type: none"> 4. Wydatki gminy na pomoc społeczną 5. Wydatki na likwidację barier architektonicznych 	
Tworzenie warunków dla rozwoju kultury, sportu i rekreacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba imprez kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych organizowanych na terenie gminy 2. Wydatki gminy na infrastrukturę sportową 3. Wydatki gminy na infrastrukturę kulturalną 4. Uczestnictwo mieszkańców w kulturze (czytelnictwo, liczba odwiedzających muzea, kino) 5. Wydatki gminy na odbudowę i remonty budowli uznanych za zabytkowe 	Zestawienia własne gminy GUS – Bank Danych Regionalnych
Rozwój społeczeństwa informacyjnego	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wydatki gminy na informatyzację 2. Liczba przeszkolonych pracowników urzędu i jednostek z zakresu informatyki 3. Liczba komputerów w publicznych punktach dostępu do internetu 4. Liczba komputerów z dostępem do internetu w jednostkach samorządowych i szkołach 	Zestawienia własne gminy
Rozwój społeczeństwa obywatelskiego	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość organizacji pozarządowych działających na terenie gminy 2. Aktywność wyborcza mieszkańców 3. Liczba popełnianych i wykrywanych przestępstw 4. Liczba przeszkolonych pracowników urzędu i jednostek podległych 	Zestawienia własne gminy GUS – Bank Danych Regionalnych Państwowa Komisja Wyborcza
Rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej niezbędnej dla rozwoju przedsiębiorczości, w tym rolnictwa i turystyki	<ol style="list-style-type: none"> 1. Odsetek dróg twardych w drogach powiatowych i gminnych ogółem 2. Wydatki gminy na budowę oczyszczalni 3. Poziom skanalizowania gminy 4. Liczba przyłączy gazowych 5. Wydatki na inwestycje w energetyce 	Zestawienia własne gminy GUS – Bank Danych Regionalnych
Wzrost poziomu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Odsetek gospodarstw produkujących na 	GUS – Bank Danych Regionalnych

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

zatrudnienia i przedsiębiorczości w gminie	<p>rynek</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Wyposażenie w maszyny i urządzenia rolnicze na 100 gospodarstw rolnych 3. Liczba grup producentów 4. Liczba gospodarstw ekologicznych 5. Liczba przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego 6. Liczba gospodarstw agroturystycznych w gminie 7. Liczba nowopowstałych przedsiębiorstw 	Zestawienia własne gminy
Rozwój infrastruktury turystycznej i markowych produktów turystycznych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilość nowych miejsc noclegowych 2. Ilość nowych produktów turystycznych 3. Liczba przedsiębiorstw działających w sektorze turystyki 4. Liczba gospodarstw agroturystycznych 5. Długość szlaków turystycznych 6. Długość ścieżek rowerowych 7. Liczba wydawnictw promocyjnych wydanych przez gminę 8. Liczba targów, w których brano udział 9. Liczba imprez promocyjnych w gminie 10. Liczba punktów informacji turystycznej 11. Wydatki gminy na promocję turystyki 	GUS – Bank Danych Regionalnych Zestawienia własne gminy
Ochrona zasobów przyrodniczych w gminie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poziom wydatków w gminie na ochronę obszarów, gatunków roślin i zwierząt cennych przyrodniczo 	Zestawienia własne gminy
Zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska naturalnego	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba gospodarstw segregujących odpady 2. Liczba odbiorców korzystających z energii odnawialnej 3. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków 4. Poziom wydatków w gminie na inwestycje zmniejszające zanieczyszczenie środowiska 	Zestawienia własne gminy

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII

Podstawowymi źródłami finansowania Strategii Rozwoju Gminy Potok Wielki będą:

- środki własne budżetowe na realizację zadań własnych gminy pozyskane w wyniku prowadzenia przez Wójta Gminy aktywnej polityki finansowej i podatkowej, zgodnie z zasadą koncentracji środków finansowych i ograniczania liczby realizowanych inwestycji,
- zaciągane przez Wójta Gminy kredyty bankowe na realizację określonych celów i inwestycji,
- subwencje i dotacje z budżetu państwa, kontrakty wojewódzkie,
- dotacje i fundusze celowe rządowych i pozarządowych programów pomocowych, instytucji wspomagających rozwój przedsiębiorczości i infrastruktury technicznej oraz ochrony środowiska,
- odsetki z kont i rachunków bankowych,
- fundusze pomocowe Unii Europejskiej,
- środki z sektora prywatnego (np. w ramach projektów partnerstwa publiczno-prywatnego),
- inne środki przewidziane prawem.

Możliwości finansowania strategii z budżetu gminy są dosyć ograniczone. Z przeprowadzonych analiz wynika, że gmina Potok Wielki rocznie przeznacz średnio około 15% budżetu na zadania inwestycyjne. Przy obecnym budżecie gminy, kształtującym się na poziomie około 10 108 234 zł (za 2007 r.), są to więc środki rzędu 1,5 mln złotych. Zakładając, że dochody budżetu powiatu w ciągu najbliższych lat będą rosły średnio o 5% , natomiast poziom wydatków inwestycyjnych gminy utrzyma się na poziomie 2007 roku w wysokości 17%, szacuje się, że samorząd gminy w latach 2007-2015 może dysponować łącznie środkami inwestycyjnymi na zadania własne na poziomie około 18 mln zł.

Jednym z najważniejszych zewnętrznych źródeł pozyskiwania środków finansowych z pewnością będą fundusze pomocowe Unii Europejskiej. Duże kwoty przeznaczone na rozwój regionalny w ramach budżetu Unii Europejskiej na lata 2007-2013, powinny stać się siłą napędową inwestycji w gminach.

Narodowa Strategia Spójności (NSS) (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia), czyli dokument strategiczny, określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007–13 w Polsce wyznacza następujące cele horyzontalne dla pomocy unijnej:

1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
3. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
4. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
5. Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
6. Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Obok działań o charakterze prawnym, fiskalnym i instytucjonalnym, cele NSRO będą realizowane za pomocą Programów Operacyjnych (PO), zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO), zarządzanych przez Zarządy poszczególnych Województw i projektów, współfinansowanych ze strony instrumentów strukturalnych, tj..

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko – EFRR i FS
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka – EFRR
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki – EFS
- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych – EFRR
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej – EFRR
- Program Operacyjny Pomoc Techniczna – EFRR
- Programy Operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej – EFRR

Łączna suma środków, zaangażowanych w realizację NSRO w latach 2007-2013, wyniesie około 85,6 mld euro. Z tytułu realizacji NSRO średniorocznie (do roku 2015) będzie wydatkowe około 9,5 mld euro, co odpowiada około 5% produktu krajowego brutto.

Z tej sumy:

- 67,3 mld euro będzie pochodziło z budżetu UE,
- 11,9 mld euro z krajowych środków publicznych (w tym ok. 5,93 mld euro z budżetu państwa),
- ok. 6,4 mld euro zostanie zaangażowanych ze strony podmiotów prywatnych.

Wydatki w ramach polityki spójności będą koordynowane z wydatkami przeznaczonymi na instrumenty strukturalne Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej, a także programami europejskimi w sferze wzmacniania konkurencyjności. Łączna suma środków włączona w realizację działań rozwojowych, których głównym elementem będzie NSRO, wyniesie łącznie ponad 107,9 mld euro, w tym 85,4 mld środków UE. Szczegółowy podział funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w Polsce w układzie poszczególnych programów operacyjnych kształtuje się w następujący sposób:

- PO Infrastruktura i Środowisko – 41,9% całości środków (27,9 mld euro),
- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych – 24,9% całości środków (16,6 mld euro),
- PO Kapitał Ludzki – 14,6% całości środków (9,7 mld euro),
- PO Innowacyjna Gospodarka – 12,4% całości środków (8,3 mld euro),
- PO Rozwój Polski Wschodniej – 3,4% całości środków (2,3 mld euro),
- PO Pomoc Techniczna - 0,8% całości środków (0,5 mld euro),
- PO Europejskiej Współpracy Terytorialnej - (0,7 mld euro).

Ocenia się, że w latach 2007-2013 na obszary wiejskie Lubelszczyzny trafi około 1 013 mln zł na projekty nieinwestycyjne. Oznacza to, że średnio na mieszkańca wsi przypadnie około 875 zł. Zakładając, że skuteczność gminy, w zakresie pozyskiwania środków nie będzie mniejsza niż innych jednostek w województwie, gmina Potok Wielki w latach 2007-2015 może mieć dostęp do środków na poziomie

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

około 4,3 mln zł. Fundusze te będą mogły być przeznaczone na projekty związane z działaniami rozwojowymi w zakresie poprawy jakości kapitału ludzkiego i społecznego.

Dostępne środki inwestycyjne samorządu gminnego powinny być wykorzystywane przede wszystkim na zapewnienie współfinansowania do projektów realizowanych ze środków Unii Europejskiej. Szacuje się, że w latach 2007-2015 na gminę w województwie lubelskim przypadnie średnio około 4 880 zł na mieszkańca. Czyli teoretycznie gmina Potok Wielki będzie miała dostęp do środków rozwojowych na poziomie około 24 mln zł. Biorąc pod uwagę obecnie obowiązujący poziom dofinansowania projektów unijnych (85%) oraz kształtujący się poziom środków inwestycyjnych gminy, należy przypuszczać, że w okresie obowiązywania strategii nie wystąpią większe problemy z zapewnieniem współfinansowania do projektów realizowanych ze środków unijnych.

Poniżej zaprezentowano najważniejsze źródła finansowania rozwoju gminy z funduszy unijnych, ze wskazaniem szacunkowych ilości środków, jakie mogą być skierowane na obszary wiejskie i małe miasta Lubelszczyzny.

Lp.	Nazwa programu	Instytucja zarządzająca	Szacowana alokacja na województwo (w mln zł)*	Szacowana alokacja na obszary wiejskie (w mln zł)
1.	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW)	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa/Urząd Marszałkowski	3 717	3 717 (100%)
2.	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (RPO WL)	Urząd Marszałkowski	4 046	1 781 (44%)
3.	Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL)	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego/Urząd Marszałkowski	1 792	179,2 (10%)
4.	Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW)	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego/Urząd Marszałkowski	1 767	42 (2,4%)

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

5.	Program Partnerstwa i Sąsiedztwa 'Polska-Białoruś-Ukraina'	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	68	13,6 (20%)
RAZEM			11 390	5 732,8 4 880 zł/per capita

* Alokacje przeliczono na złote po kursie 3,5 zł/ euro

Oprócz funduszy strukturalnych, będą również istniały inne możliwości finansowania rozwoju lokalnego, w tym między innymi środki w ramach:

- Mechanizmów Finansowych, np.: Norweskiego Mechanizmu Finansowego, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich,
- Szwajcarskiego Instrumentu Finansowego,
- Banku Gospodarstwa Krajowego (Fundusz Poręczeń Unijnych, Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych, itd.).

Z większości programów, oferowanych przez fundusze pomocowe mogą korzystać gminy. Głównym jednak źródłem, z którego samorządy lokalne będą mogły czerpać środki na inwestycje staną się z pewnością Regionalne Programy Operacyjne. Dla gminy Potok Wielki będzie to Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Lubelskiego. Będzie można w ramach tego programu otrzymać środki finansowe w ramach następujących priorytetów:

2.2. Oś Priorytetowa II: *Infrastruktura ekonomiczna*

Działanie 2.4. Marketing gospodarczy

2.3. Oś Priorytetowa III: *Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne*

Działanie 3.1. Tworzenie terenów inwestycyjnych

2.4. Oś Priorytetowa IV: *Spoleczeństwo informacyjne*

Działanie 4.1. Spoleczeństwo informacyjne

2.5. Oś Priorytetowa V: *Transport*

Działanie 5.2. Lokalny układ transportowy

2.6. Oś Priorytetowa VI: Środowisko i czysta energia

Działanie 6.1. Ochrona i kształtowanie środowiska

Działanie 6.2. Energia przyjazna środowisku

2.7. Oś Priorytetowa VII: Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna

Działanie 7.1. Infrastruktura kultury i turystyki

Działanie 7.2. Promocja kultury i turystyki

Działanie 7.3. Współpraca międzyregionalna

2.8. Oś Priorytetowa VIII: Infrastruktura społeczna

Działanie 8.2. Infrastruktura szkolna i sportowa

Działanie 8.3. Ochrona zdrowia

Działanie 8.4. Pomoc społeczna

Kolejnym głównym źródłem finansowania obszarów wiejskich jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich. Gmina może być beneficjentem w następujących działaniach:

Działania Osi 3 – Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej

3.3. Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej

Pomoc będzie udzielana na realizację projektów w zakresie:

1. gospodarki wodno-ściekowej w szczególności:
  - a. zaopatrzenia w wodę
  - b. odprowadzania i oczyszczania ścieków, w tym systemów kanalizacji ściekowej lub zagrodowej,
2. tworzenia systemu zbioru, segregacji, wywozu odpadów komunalnych
3. wytwarzania lub dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy

3.4. Odnowa i rozwój wsi

Pomoc będzie udzielana na inwestycje w zakresie:

1. budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów:

- a. pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe,
  - b. służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury
2. kształtowania obszaru przestrzeni publicznej
  3. budowy, remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych
  4. zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne
  5. odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci
  6. kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów

Działania Osi 4 – Leader

4.1. Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju

Przewiduje się udzielanie pomocy:

1. dla działań mieszczących się w ramach działań osi 3, w tym „Odnowa i rozwój wsi”, tak jak określono dla działań osi 3.

Odrębnym źródłem finansowania inwestycji są krajowe fundusze ochrony środowiska:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska
- Wojewódzki Funduszu Ochrony Środowiska,
- Powiatowy Funduszu Ochrony Środowiska

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest największą w Polsce instytucją finansującą przedsięwzięcia z dziedziny ochrony środowiska. Zakres działania Funduszu obejmuje finansowe wspieranie przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu ogólnokrajowym oraz ponadregionalnym. Podstawowymi formami finansowania zadań proekologicznych przez NFOŚiGW są preferencyjne pożyczki i dotacje, ale uzupełniają je inne formy finansowania, np. dopłaty do preferencyjnych kredytów bankowych, uruchamianie ze swych środków linii kredytowych w bankach czy zaangażowanie kapitałowe w

spółkach prawa handlowego. NFOŚiGW administruje również, środkami zagranicznymi przeznaczonymi na ochronę środowiska w Polsce, pochodzącymi z pomocy zagranicznej.

Dotacje udzielane są przede wszystkim na:

- edukację ekologiczną,
- przedsięwzięcia pilotowe dotyczące wdrożenia postępu technicznego i nowych technologii o dużym stopniu ryzyka lub mających eksperymentalny charakter, monitoring,
- ochronę przyrody, ochronę i hodowlę lasów na obszarach szczególnej ochrony środowiska oraz wchodzących w skład leśnych kompleksów promocyjnych,
- ochronę przed powodzią,
- ekspertyzy, badania naukowe, programy wdrażania nowych technologii, prace projektowe i studialne,
- zapobieganie lub likwidację nadzwyczajnych zagrożeń.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, posiada osobowość prawną, co umożliwi mu udzielanie dotacji i pożyczek preferencyjnych.

Działanie funduszu jest podobne do narodowego, lecz na terenie danego województwa i dotyczy inwestycji o znaczeniu lokalnym.

Powiatowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (PFOŚiGW), utworzone zostały na początku roku 1999 wraz z utworzeniem powiatowego szczebla administracji państwowej. Fundusze te nie mają osobowości prawnej, a ich działaniem zarządza Starostwo Powiatowe. Środki powiatowych funduszy (zgodnie z poś, art.407) przeznacza się na wspomaganie działalności w zakresie określonym jak dla gminnych funduszy, a także na realizację przedsięwzięć związanych z ochroną powierzchni ziemi i inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na plany gospodarki odpadami.

Dochody te mogą być wykorzystane na m.in.:

- dotowanie i kredytowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych służących ochronie środowiska.
- realizację przedsięwzięć związanych z gospodarczym wykorzystaniem odpadów.

- wspieranie działań zapobiegających powstawaniu odpadów.

11. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY

Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI) stanowi integralną część systemu wdrażania strategii gminy. Zawiera wykaz najważniejszych zadań inwestycyjnych gminy, które będą realizowane w pierwszym okresie obowiązywania strategii. Zadania te, wynikają z celów operacyjnych strategii i ich wdrożenie przyczyni się do osiągnięcia określonych wskaźników przyjętych w systemie monitorowania strategii.

Przy wyborze zadań inwestycyjnych należy kierować się następującymi kryteriami:

- wpływ realizacji danego zadania na cele strategii (głównie operacyjne),
- efektywność ekonomiczna zadania (powiązana z wpływem danej inwestycji na rozwój lokalnej gospodarki i rynku pracy),
- wielkość projektu (powyżej 50 tys. zł),
- efekt ekologiczny (wyeliminowanie bądź ograniczenie zagrożeń dla środowiska naturalnego),
- zdolność gminy do zapewnienia współfinansowania na wybrane do realizacji zadania,
- możliwość współfinansowania inwestycji ze źródeł zewnętrznych.

Z uwagi na fakt, że na obecnym etapie prac trudno przewidzieć wysokość nakładów, poziom i zakres dofinansowania poszczególnych zadań ze źródeł zewnętrznych, niniejszy wykaz zadań ma charakter wyłącznie indykatywny i ogólny. Zakłada się, że szczegółowe zadania te będą zatwierdzane przez Radę Gminy w trybie ustawy o finansach publicznych.

Wykaz kluczowych kierunków inwestycji:

Ze strategii wynika, że priorytetowe zadania inwestycyjne, które powinny być realizowane w najbliższych latach to:

1. poprawa infrastruktury drogowej poprzez remonty i budowę dróg, budowę chodników,
2. poprawa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej poprzez budowę sieci kanalizacyjnej i budowę gminnej oczyszczalni ścieków,
3. poprawa infrastruktury sportowej poprzez budowę boisk sportowych, sal gimnastycznych, stadionu, kortu do tenisa ziemnego itp.,
4. poprawa infrastruktury społecznej poprzez poprawę warunków socjalnych i mieszkaniowych mieszkańców oraz likwidację barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej,
5. poprawa i rozwój infrastruktury turystycznej poprzez m.in. budowę ścieżek rowerowych, szlaków, wykonanie oznakowania, budowę bazy noclegowo-gastronomicznej,
6. poprawę wizerunku budynków użyteczności publicznej,
7. poprawę stanu ochrony zasobów przyrodniczych poprzez m.in. zasilenie stawów śródleśnych wodami rzeki Sanny, wyposażenie Straży Pożarnych w sprzęt poprawiający bezpieczeństwo ekologiczne

Zakłada się, że część projektów pozostanie poza Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i będzie wdrażana przez uprawnione do tego instytucje i podmioty. Głównym zadaniem władz gminnych będzie zmobilizowanie potencjalnych projektodawców i wsparcie ich od strony informacyjnej i szkoleniowej w realizacji określonych typów projektów.

Zadania w poszczególnych dziedzinach proponowane do realizacji w ramach WPI na lata 2008-2015 będą opisywane w tabeli, uwzględniającej podane niżej kategorie opisowe:

Strategia Rozwoju Gminy Potok Wielki na lata 2008-2015

Wykaz kluczowych zadań inwestycyjnych gminy do realizacji w latach 2008-2015

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Nazwa zadania	Jednostka realizująca zadanie i okres realizacji	Łączne nakłady finansowe w zł	Wysokość wydatków w latach poprzednich	Wysokość wydatków w zł w latach					Źródło dofinansowania	Wysokość zewnętrznego dofinansowania w zł
						2008	2009	2010	2011	2012		

Wszystkie zdjęcia znajdujące się w strategii zostały udostępnione przez Urząd Gminy w Potoku Wielkim.

Opracowanie strategii:

Fundacja Inicjatyw Lokalnych ul. Rynek 7, 20-111 Lublin

Oddział w Janowie Lubelskim

ul. Zamoyskiego 52,

23-300 Janów Lubelski,

tel. 015 8725252